

**Journal of Innovative
Research in Social Studies**

Sosyal Bilgilerde
Araştırmalar Dergisi

Yenilikçi

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/jirss>

Cilt/Volume: 6 Sayı/Issue: 2 Yıl/Year: 2023

**2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarına Göre
Hazırlanan Ders Kitaplarındaki Coğrafya İçerikli Becerilerin
Karşılaştırılması**

Comparison of Geographic Skills in Textbooks Prepared According to 2005 and
2018 Social Studies Curriculum

Yazar Bilgisi / Author Information

Sevim KOÇAL

Yüksek Lisans Öğrencisi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü,
Rize/Türkiye

Graduate Student, Recep Tayyip Erdoğan University, Institute of Graduate Studies, Department of Turkish and Social Sciences
Education, Rize/Türkiye

svmkcl@gmail.com

 ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1240-4048>

Yılmaz GEÇİT

Prof. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Rize/Türkiye
Prof. Dr., Recep Tayyip Erdoğan University, Faculty of Education, Department of Turkish and Social Sciences Education, Rize/Türkiye

yilmaz.gecit@erdogan.edu.tr

 ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7853-653X>

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type : Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received : 20.07.2023

Kabul Tarihi / Accepted : 21.11.2023

Yayın Tarihi / Published : 30.12.2023

Atıf / Cite

Koçal, S., ve Geçit, Y. (2023). 2005 ve 2018 programlarına göre hazırlanan sosyal bilgiler ders kitaplarındaki coğrafya içeriklerinin karşılaştırılması. *Journal of Innovative Research in Social Studies*, 6(2), 152-207.

<https://doi.org/10.47503/jirss.1330613>

2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarına Göre Hazırlanan Ders Kitaplarındaki Coğrafya İçerikli Becerilerin Karşılaştırılması¹

Comparison of Geographic Skills in Textbooks Prepared According to 2005 and 2018 Social Studies Curriculum

Özet

Bu çalışmanın temel amacı, coğrafya içerikli becerilerin 4-7. sınıflarda okutulan 2005-2018 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programlarına göre hazırlanan ders kitaplarında belirlenen kriterler doğrultusunda ne ölçüde yer aldığı ve nasıl bir değişim geçirdiğini tespit etmektir. Bu doğrultuda çalışma nitel araştırma yaklaşımına uygun olarak yürütülmüştür. Veriler doküman analizi ile elde edilmiş ve betimsel analize tabi tutulmuştur. Araştırma sonucunda Coğrafya disiplini ile ilişkili değişim ve sürekliliği algılama, kanıt kullanma, çevre okuryazarlığı ve mekân algılama gibi becerilerin ders kitaplarında ele alınan temalar bakımından dengeli bir dağılım gösterdiği; konum analizi, gözlem ve tablo, grafik, diyagram çizme ve yorumlama gibi becerilerin ise dengeli bir dağılım göstermediği saptanmıştır. Çalışma sonucunda, programda bulunan coğrafya disiplini ile ilişkili becerilerin yeniden gözden geçirilerek ders kitaplarında eksik ve yetersiz bir şekilde aktarılan becerilere daha fazla yer verilmesi önerilmiştir. Ayrıca ders kitaplarında bulunan becerilerin öğrenme alanlarına dengeli bir şekilde dağıtılarak belli bir standarda uyulması da diğer bir öneri olarak sunulmuştur. Bununla birlikte ders kitaplarında görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme tema boyutlarında becerilerin kendi içerisinde dağılımı da eşit olacak şekilde yapılabilir.

Anahtar Kelimeler: *Beceriler, Coğrafya, Sosyal Bilgiler, Sosyal Bilgiler Ders Kitapları*

Abstract

The main purpose of this study is to develop geography-related skills in grades 4-7. The aim of this study is to determine to what extent it is included in the textbooks prepared according to the 2005-2018 social studies course curriculum taught in classrooms and to what extent it has undergone a change. In this direction, the study was carried out in accordance with the qualitative research approach. The data were obtained by document analysis and subjected to descriptive analysis. As a result of the research, it was determined that the skills such as perceiving change and continuity related to the discipline of geography, using evidence, environmental literacy and perceiving the space showed a balanced distribution in terms of the themes covered in the textbooks; it was determined that skills such as position analysis, observation and drawing tables, graphs, diagrams and interpretation did not show a balanced distribution. In the light of the findings obtained as a result of the study, it was suggested that the skills related to the geography discipline in the program should be reviewed and the skills that were transferred incompletely and inadequately in the textbooks should be given more space and examined. In addition, it was presented as another suggestion that the skills in the textbooks should be distributed in a balanced way to the learning areas and to comply with a certain standard. In addition, the visual, information, activity, news and evaluation theme dimensions in the textbooks can be made in a way that the distribution of skills within themselves is equal.

Keywords: *Geography, Skills, Social Studies, Social Studies Textbooks*

¹ Bu çalışma birinci yazar tarafından, ikinci yazar danışmanlığında hazırlanan yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Extended Abstract

Introduction

The main purpose of this study is to develop geography-related skills in grades 4-7. The aim of this study is to determine to what extent it is included in the textbooks prepared according to the 2005-2018 social studies course curriculum taught in classrooms and to what extent it has undergone a change. With this study, it is aimed to comparatively examine the social studies textbooks prepared according to the 2005 and 2018 programs in terms of the themes addressed in line with the skills related to the discipline of geography, and thus to pioneer other studies to be made in the field. It is foreseen that it will shed light on other studies in terms of In addition, it is believed that as the textbook review studies increase, this course will contribute to the education of our country and our teachers who provide the education of the social studies course. In this context, skills related to the discipline of geography (perceiving change and continuity, using evidence, perceiving time and chronology, perceiving space, perceiving time and map literacy, location analysis, drawing and interpretation of tables, graphics and diagrams, observation, environmental literacy) in the context of visual, information, activity, news, evaluation themes were tried to be determined.

Method

The relevant study was carried out in accordance with the qualitative research approach, and the data were obtained by document analysis and subjected to descriptive analysis. Qualitative research can be defined as “research in which data collection methods such as observation, interview, and document analysis are used and a qualitative process is followed to reveal perceptions and events in a natural environment in a realistic and holistic manner” (Yıldırım and Şimşek, 2013: 45). Document analysis, on the other hand, includes the analysis of written materials that provide information about the facts and events that are aimed to be investigated (Yıldırım and Şimşek, 2013: 217). While determining the skills related to the discipline of geography, literature review and expert opinions were used. Then, 4-5-6-7, which was prepared in line with the 2005 and 2018 social studies curriculum. grade social studies textbooks were examined in the context of skills related to the geography discipline in the program, taking into account the themes of visual, information, activity, news and evaluation. Finally, the opinions of two experts in the field were consulted and the opinions of the experts on the accuracy of the research were evaluated and interpreted.

Findings

The skill of perceiving change and continuity is at most 5th grade level and at least 7th grade level in the textbooks of 2005; In 2018 textbooks, it was determined that the 5th grade level was included at the most and the 6th grade level was the least. The ability to use evidence is at most 6th grade level and at least 4th grade level in the textbooks of 2005; location has been found. In 2018 textbooks, it was determined that the 6th grade level was included at the most and the 7th grade level was the least. The skill of perceiving time and chronology is at the 5th grade level at most and at the 4th grade level at least in the textbooks of 2005; In 2018 textbooks, it was determined that the 6th grade level was included at the most and the 5th grade level was the least. The skill of perceiving the place is at the 6th grade level at the most and at the 5th grade level at

least in the 2005 textbooks; In 2018 textbooks, it was determined that the 4th grade level was included at the most and the 7th grade level was the least. Map literacy skill is at the 4th grade level at the most and at the 6th grade level at least in the 2005 textbooks; In 2018 textbooks, it was determined that the 6th grade level was included at the most and the 7th grade level was the least. Observation skill is at most 4th grade level and at least 5th grade level in the textbooks of 2005; In 2018 textbooks, it was determined that the 5th grade level was included at the most and the 4th grade level was the least. In the 2005 textbooks, the position analysis skill was at the 6th grade at most, and at least at the 4th and 5th grade level; In 2018 textbooks, it was determined that the 4th grade level was included at the most and the 7th grade level was the least. The ability to draw and interpret tables, graphs, diagrams is at the 5th grade level at most, and at least at the 4th grade level in the textbooks of 2005; In 2018 textbooks, it was determined that the 7th grade level was included at the most and the 5th grade level was the least. Environmental literacy skills, in the textbooks of 2005, were at the 4th grade at most, and at least at the 7th grade; In 2018 textbooks, it was determined that the 6th grade level was included at most, and the 5th and 7th grade level at least.

Conclusion and Discussion

Some of the skills related to the discipline of geography show a balanced distribution in terms of the themes covered in the textbooks; It was determined that some of them did not show a balanced distribution. When the reflections of the skills on the textbooks are evaluated in general, it is seen that the skills of perceiving change and continuity, using evidence, environmental literacy and perceiving space were the most common at all grade levels in 2005 and 2018; It has been determined that the skills of position analysis, observation and drawing tables, graphics, diagrams and interpretation are at least included. From this point of view, it has been determined that despite the updates in the curriculum in the textbooks of both years, the textbooks were prepared by focusing on the same skills. However, it has been determined that the majority of the skills related to the geography discipline included in the 4,5,6 and 7th grade social studies textbooks prepared according to the 2005 and 2018 curriculums do not show a balanced distribution.

GİRİŞ

Sosyal bilgiler dersinin içeriğini oluşturan önemli disiplinlerden biri olan Coğrafya; insanın yaşadığı ve kendi istekleri doğrultusunda değiştirip dönüştürmeye çalıştığı dünyanın bazı yönlerini tasvir edip yorumlamaya çalışır (Doğanay, 1993'ten akt. Şahin, 2017, s. 25). Coğrafya, yaşam ile insanı bütünleştiren, onları bir bütün halinde araştıran bir bilim dalıdır. İnsanların yaşadığı dünyayı anlamalarını sağlarken aynı zamanda onu en iyi ve en verimli şekilde kullanmasını ve koruması gerektiğini öğretir. Nitekim ülkelerin siyasetini ve geleceğini belirleyen bilgilerin temeli de coğrafyaya dayanmaktadır (Aktaş, 2010, s. 40). Birçok eğitimci ve öğrenci Coğrafyayı "dünyanın veya herhangi bir ülkenin en yüksek dağı, en uzun akarsuyunu, en kalabalık şehri..." ezberletmek olarak görmektedir. Sonuç olarak, öğrenciler bu derse çok fazla ilgi göstermeyerek olumsuz etkilenmektedirler. Hâlbuki coğrafya, coğrafi düşüncenin yapısına uygun olarak okullarda verilmelidir. Bu şekilde, öğrencinin çevreye uyumu sağlanarak etrafında meydana gelen olaylar hakkında yorum yapabilmesine neden olur. Yani aslında coğrafya, insanlara bağımsız, çok yönlü ve yaratıcı düşünebilme, ileriye görebilme, edinilen bilgileri günlük yaşamda kullanıp uygulayabilme alışkanlığı kazandırır (Akbulut, 2004, s. 216).

Öğrenci, coğrafya eğitimi ile yaşadığı mekânın temel ilkelerini tanıyabilir, coğrafyanın içerisinde yer alan bağlantıları sorgulayabilir; bununla birlikte mekânsal değerlere sahip çıkarak ekosistemin işleyişini koruyabilme sorumluluğunu kazanabilir. Coğrafi konuların öğretimi ilköğretimde sosyal bilgiler dersi ile yapılmaktadır. Sosyal bilgiler dersi öğrencilerin ekonomik ve sosyal olayların, problemlerin mekânsal özelliklerini ve boyutunu analiz etmelerini sağlamakta ve çevresel konular hakkında bilgilenmelerine fırsat tanıyarak mekânsal becerilerini geliştirmekte olup aynı zamanda çevresel konular hakkında bilgi sahibi olmalarına imkân tanımaktadır (Memişoğlu ve Öner, 2013, s. 347).

İnsanların geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında çevresi ile etkileşimi sonucunda ortaya çıkan sosyal olayların açıklanmasında coğrafya disiplininden yararlanılmadığı takdirde İlkçağ uygarlıklarının yeryüzündeki dağılışlarının nedenleri, Sümer ve Babil gibi uygarlıkların neden Mezopotamya'da kurulduğu ve burada kurulan uygarlıklara ait mimari eserlerin günümüze kadar geleme sebebi açıklanamaz. Geçmişte Türklerin, Anayurdu olan Orta Asya'dan göç ederek birçok devlet kurmasını ve Anadolu'yu yurt olarak tercih etme sebeplerini coğrafya disiplininin ürettiği bilgiler olmadan anlamamız pek mümkün değildir. Yine Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerimize günümüz Türkiye'sinin ekonomik, siyasi ve sosyal hayatını, tarihi ve kültürel değerlerini, turizm potansiyelini, yeraltı ve yerüstü kaynaklarını, doğal güzellikleri ile yaşadığı doğal afetleri bütüncül bir yaklaşımla anlatabilmek için coğrafya disiplininden yardım almak zorundayız (Karatekin ve Sönmez, 2016, s. 154). Sosyal bilgiler dersi içerisinde coğrafya disiplininden alınan yardımlar neticesinde öğrenciler coğrafya disiplinini sevmeye ve tanıma fırsatı elde etmektedirler. Öğrencilerde coğrafi bilinç ve becerilerin gelişmesi ve bunları uygulayabilmeleri ancak etkili bir coğrafya öğretimiyle mümkündür. Böylelikle bireysel ve toplumsal yaşam içerisinde hayata farklı bakış açılarıyla bakabilen etkin vatandaşlar yetiştirilebilir (Ünlü, 2011, s. 2156). Coğrafya sadece insan ve mekân arasında ilişkiyi ele almaz aynı zamanda öğrencilerde vatan ve yurt sevgisinin geliştirilmesini de sağlar. Bu noktada sosyal bilgiler dersi hayati bir öneme sahiptir. Ayrıca sosyal bilgiler dersinde etkili vatandaş yetiştirme konusunda coğrafya öğretiminin de katkı sağlayacağı söylenebilir.

Bugün okullarda, coğrafya öğretimi, ilköğretim 1,2 ve 3. sınıflarda yer alan Hayat Bilgisi dersi ile başlamaktadır. Hayat Bilgisi dersinde işlenen coğrafya konuları, çocuğun dış dünyasını ve kendi bulunduğu çevrenin özelliklerini algılamaya dönük bilgilerden oluşmaktadır. Temel eğitim 4, 5, 6 ve 7. sınıflarında ise coğrafya konuları, Sosyal Bilgiler dersi içerisinde yer almakta olup, bu konular daha güncel konu ve bilgileri içermektedir (Turan, 2002, s. 68).

Günümüz eğitim anlayışı yalnızca bilgi aktarımı yapmak yerine bireylerin çeşitli beceri ve değerler ile donatılmalarını amaçlamaktadır. Bu bağlamda beceri, TDK sözlüğünde “Kişinin sahip olduğu kabiliyete bağlı olarak yaptığı işi başarma durumu, beceriklilik; elinden iş gelme durumu, ustalık; vücudun, yapılması zor egzersizlere yatkın olma hali” olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu [TDK], 2023). Beceri, öğretme-öğrenme sürecinde öğrencilerde kazandırılması, geliştirilmesi ve hayata aktarılması amaçlanan yeteneklerdir (MEB, 2005).

Bu tanımlardan yola çıkılarak becerinin performans içeren bir eylem olduğu söylenebilir. Dolayısıyla 21. Yüzyıl becerileri gündemi meşgul eden konulardan bir tanesidir. Bütün öğretim programları bu bağlamda çeşitli becerilere yer vermiş durumdadır. Bu doğrultuda Sosyal bilgiler ile Coğrafya ilişkisi bağlamında öğretim programlarında çok sayıda becerilerin yer aldığı görülmektedir. Bunlar: “*değişim ve sürekliliği algılama, kanıt kullanma, zaman ve kronolojiyi algılama, mekânı algılama, harita okuryazarlığı, konum analizi, tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama, gözlem, çevre okuryazarlığı*” becerileridir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada 2005-2018 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programı doğrultusunda hazırlanmış 4, 5, 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında coğrafya disiplini ile ilişkili becerilere görsel, bilgi, etkinlik, haber, değerlendirme temaları bağlamında yer verilme durumu incelenmiştir. Bu doğrultuda çalışmanın alt amaçları şunlardır:

1. Değişim ve sürekliliği algılama becerisine her iki öğretim programına göre hazırlanan sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel, bilgi, etkinlik, haber, değerlendirme temaları bağlamında yer verilme durumu nasıldır?
2. Kanıt kullanma becerisine her iki öğretim programına göre hazırlanan sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel, bilgi, etkinlik, haber, değerlendirme temaları bağlamında yer verilme durumu nasıldır?
3. Zaman ve kronolojiyi algılama becerisine her iki öğretim programına göre hazırlanan sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel, bilgi, etkinlik, haber, değerlendirme temaları bağlamında yer verilme durumu nasıldır?
4. Mekânı algılama becerisine her iki öğretim programına göre hazırlanan sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel, bilgi, etkinlik, haber, değerlendirme temaları bağlamında yer verilme durumu nasıldır?
5. Harita okuryazarlığı becerisine her iki öğretim programına göre hazırlanan sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel, bilgi, etkinlik, haber, değerlendirme temaları bağlamında yer verilme durumu nasıldır?
6. Konum analizi becerisine her iki öğretim programına göre hazırlanan sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel, bilgi, etkinlik, haber, değerlendirme temaları bağlamında yer verilme durumu nasıldır?

7. Tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama becerisine her iki öğretim programına göre hazırlanan sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel, bilgi, etkinlik, haber, değerlendirme temaları bağlamında yer verilme durumu nasıldır?
8. Gözlem becerisine her iki öğretim programına göre hazırlanan sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel, bilgi, etkinlik, haber, değerlendirme temaları bağlamında yer verilme durumu nasıldır?
9. Çevre okuryazarlığı becerisine her iki öğretim programına göre hazırlanan sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel, bilgi, etkinlik, haber, değerlendirme temaları bağlamında yer verilme durumu nasıldır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

İlgili çalışma nitel araştırma yaklaşımına uygun yürütülmüş olup veriler doküman analizi ile elde edilmiştir. Doküman incelemesi araştırılması hedeflenen olgu ve olaylar hakkında bilgi veren yazılı materyallerin analizini içermektedir. Bu çalışma geçmişte veya günümüzde hala var olan bir durumu bulunduğu şekliyle betimlemeyi amaçladığı için tarama modelinde bir çalışmadır. (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 45).

Doküman analizi sürecinde, araştırmacı öncelikle çalışmanın amacına göre var olan kaynakları bulur, dikkatlice inceler, önemli malumatları not alır ve aldığı notlardan yola çıkarak değerlendirmeler yapar (Çepni, 2012). Doğrudan gözlem ve görüşmenin mümkün olmadığı nitel araştırmalarda çalışmanın geçerliğini arttırmak için araştırılan problem ile ilgili yazılı ve görsel materyal ile malzemeler araştırmaya eklenebilir. Film, video, fotoğraf, resim gibi görsel malzemelerin yanında yazılı kaynaklar da nitel araştırmalarda doküman olarak kullanılabilir. Dokümanlar, nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılması gereken önemli verileri oluşturur. Araştırmacı bu tür çalışmalarda, ihtiyaç duyduğu veriyi, gözlem veya görüşme yapmadan da elde edebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada 2005 ve 2018 programlarına göre hazırlanan 4, 5, 6 ve 7. sosyal bilgiler ders kitapları doküman olarak belirlenmiş, amaç için uygun olduğu görülmüştür.

Araştırmanın Veri Kaynağı

Araştırmanın içeriğini Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından 2005 ve 2018 öğretim programları doğrultusunda hazırlatılan 4,5,6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları oluşturmaktadır. İncelenen sosyal bilgiler ders kitapları elektronik formatta elde edilmiştir. Bu bağlamda araştırmanın içeriğinde kullanılan kaynak ve materyaller aşağıdaki gibidir:

- “2015 Yılı 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitabı (MEB Yayınları)”
- “2018 Yılı 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı (Tuna Yayınları)”
- “2013 Yılı 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı (MEB Yayınları)”
- “2020 Yılı 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı (MEB Yayınları)”
- “2013 Yılı 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı (MEB Yayınları)”
- “2019 Yılı 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı (MEB Yayınları)”
- “2015 Yılı 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı (MEB Yayınları)”
- “2019 Yılı 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı (MEB Yayınları)”

Verilerin Toplanması ve Veri Toplama Araçları

Araştırmada nitel veri toplama araçları kullanılmıştır. Bu doğrultuda 2005 ve 2018 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programlarına göre hazırlanan 4, 5, 6, ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının incelenmesi amaçlandığından öncelikli olarak konuyla ilgili dokümanlara ulaşılmıştır. Doküman incelemesi yapılırken takip edilmesi gereken belli başlı aşamalar vardır. Doküman incelemesi dokümanlara ulaşma, özgünlüğü kontrol etme, dokümanları anlama, veriyi analiz etme ve veriyi kullanma olmak üzere beş aşamadan oluşmaktadır (Forster, 1995'ten akt. Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 223).

Coğrafya disiplini ile ilişkili beceriler belirlenirken literatür taraması ve uzman görüşlerinden yararlanılmıştır. Ardından 2005 ve 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programları doğrultusunda hazırlanan 4, 5, 6, ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları programdaki coğrafya disiplini ile ilişkili beceriler bağlamında veri analizinde kullanılan görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme temaları dikkate alınarak incelenmiştir. Elde edilen bulgular sistematik bir biçimde betimlenmiş olup daha sonra bu betimlemelerin yardımıyla ders kitaplarında coğrafya disiplini ile ilişkili becerilerin ilgili alt temalar bağlamında yer alışı tespit edilmeye çalışılmıştır. Son aşama olan verilerin yorumlanarak kullanılmasında ise alanda iki uzman görüşüne başvurulmuş ve uzmanların araştırmanın doğruluğu hakkındaki görüşleri değerlendirilerek yorumlanmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi yapılırken nitel araştırma yaklaşımına dayalı betimsel analiz kullanılmıştır. Bu analiz türünde araştırmacı, görüştüğü ve gözlemiş olduğu fertlerin fikirlerini etkili bir şekilde aktarabilmek için doğrudan alıntılara sıklıkla yer vermektedir. Betimsel analiz dört aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamalar şu şekildedir: Betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve bulguların yorumlanmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 256). Araştırmanın konusuna yönelik alan yazın taraması yapılmıştır. 2005 ve 2018 programına göre hazırlanan sosyal bilgiler ders kitapları öğretim programının beceri ögesi bakımından incelenmiş ve bu ögede coğrafya disiplininin yer verilme durumu çözümlenerek ders kitapları arasındaki benzerlik ve farklılıklar sunulmuştur. Ardından literatür taraması ve uzman görüşleri dikkate alınarak coğrafya disiplini ile ilişkili beceriler belirlenmiştir. 4, 5, 6, ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları coğrafya disiplini ile ilişkili beceriler doğrultusunda belirlenen tema ve alt temalar açısından incelenerek karşılaştırma yapılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular sistematik bir biçimde betimlenmiştir. Ardından bulgular alanda iki uzmanın görüşleri doğrultusunda yorumlanarak sonuç ve önerilere yer verilmiştir. Tablo 1'de 2005 ve 2018 yılı öğretim programlarında yer alan becerilerin coğrafya disiplini bağlamında sosyal bilgiler ders kitaplarına yansımaları durumu incelenirken kullanılan tema ve alt temalara yer verilmiştir.

Tablo 1

Veri Analizinde Kullanılan Tema ve Alt Temalar

Temalar	Alt Temalar
Görsel	Resim, fotoğraf, şema, harita, afiş, kroki, karikatür, lejant, tablo, grafik, tarih şeridi, kimlik belgeleri, minyatür, takvim
Bilgi	Diyalog, açıklama, örnek olay, ayrıntılı bilgi kaynağı, anı, mektup, şiir, biyografi, otobiyografi, alıntı, türkü
Etkinlik	Konuya hazırlık soru, konu içi sorular, konuya ilgi çeken sorular ve öğrendiklerini pekiştiren etkinlikler

Haber	Gazete, internet ve dergi haberleri
Değerlendirme	Ünite sonu değerlendirme soruları

*Tablo 1’de kullanılan tema ve alt temalar (Çelikkaya ve Kürümlüoğlu, 2019, s. 172) tarafından yapılan çalışmadan uyarlanmıştır.

Ders kitapları coğrafya disiplini ile ilgili beceriler doğrultusunda incelenirken; görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme temaları ve bunların alt temaları ile sınırlı tutulmuştur. Tabloda yer verilen bilgi temasındaki alt temalara yönelik alınan bilgiler paragraf şeklinde alınmış ve aynı paragraf içerisinde geçen birçok bilgi tek bir bilgi olarak kabul edilmiştir. Örneğin, 2005 yılı “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında SB.6.2.1. no’lu kazanıma ait olan harita okuryazarlığı becerisi “Haritalarda kullanılan küçültme oranına ölçek denir. Ölçek, bir yerin harita üzerindeki uzunluğunun gerçek uzaklığa oranını gösterir. Haritalarda çizgi ölçek ya da kesir ölçek kullanılır. (s.35)” şeklinde verilmiştir. Bu açıklamada da görüldüğü üzere ölçekle ilgili verilen birçok bilgi tek bir bilgi olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliliği

Nitel araştırmalarda geçerlik, araştırmacının araştırdığı olguyu, olduğu gibi ve olabildiğince tarafsız bir şekilde gözlemlemesi demektir (Kirk ve Miller 1986’dan akt. Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 289). Ayrıca toplanan verilerin detaylı olarak rapor edilmesi ve araştırmacının ulaştığı sonuçlara nasıl ulaştığını açıklaması geçerliğin önemli ölçütleri arasında yer almaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu araştırmada geçerliğin sağlanabilmesi amacıyla ele alınan 2005 ve 2018 yılı öğretim programlarına göre hazırlanan 4, 5, 6, ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları coğrafya disiplini ile ilişkili beceriler bağlamında olduğu biçimiyle ve yansız olarak incelenmiştir. Araştırmacı tarafından elde edilen veriler iki uzman görüşüne sunulmuş ve veriler ayrıntılı bir şekilde rapor edilmiştir. Bu doğrultuda “değişim ve sürekliliği algılama, zaman ve kronolojiyi algılama, mekânı algılama, konum analizi, tablo, grafik, diyagram çizme ve yorumlama” becerilerinin uzman görüşlerine göre coğrafya disiplinine uygun olduğu kabul edilmiştir. “Kantı kullanma, gözlem ve çevre okuryazarlığı” becerilerinde ise uzman görüşlerine göre revizeler yapılarak çalışmaya son hali verilmiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Bu araştırmanın etik izni, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’ndan 12/07/2023 tarihli ve 2023/213 sayılı kararı ile alınmıştır.

BULGULAR

Bulgular araştırma alt problemleri dahilinde sıra ile verilmiştir. Bu bölümde, 2005 ve 2018 öğretim programları doğrultusunda hazırlanan 4, 5, 6, ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları coğrafya disiplini ile ilişkili beceriler bağlamında ele alınmış olup becerilerin görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme alt temaları bağlamında ders kitaplarına yansımaları ele alınmıştır.

Tablo 2

2005 ve 2018 Yılı SBDÖP’de 4. Sınıf Düzeyinde Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisine Ait Beceri-Kazanım-Öğrenme Alanı İlişkisi ve Beceriye Kitapta Yer Verilme Durumu

Öğrenme Alanı/ Yıllar	Kazanımlar	Görsel	Bilgi	Etkinlik	Haber	Değerlendirme	Toplam
Kültür ve miras	SB.4.2.1.Sözlü tarih yöntemi kullanarak ve nesnelere dayanarak aile tarihi oluşturur.	5	9	4	0	2	20
	SB.4.2.2.Ailesi ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri fark eder.	14	14	4	1	8	41
	SB.4.2.3. Tarihte Türklerin yaygın olarak oynadığı oyunlardan günümüzde de devam edenlere örnek verir.	6	5	2	0	1	14
	SB.4.2.4.Kültür öğelerinin geçmişten bugüne değişerek taşındığına ilişkin yakın çevresinden kanıtlar gösterir.	6	9	4	0	2	21
	SB.4.2.1.Sözlü, yazılı, görsel kaynaklar ve nesnelere dayanarak aile tarihi çalışması yapar.	9	6	3	0	0	18
	SB.4.2.2.Ailesi ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri araştırarak örnekler verir.	12	22	5	0	4	43
İnsanlar, yerler ve çevreler	SB.4.2.3. Geleneksel çocuk oyunlarını değişim ve süreklilik açısından günümüzdeki oyunlarla karşılaştırır.	12	11	4	0	5	32
	SB.4.3.5. Çevresinde meydana gelen hava olaylarını gözlemleyerek, bulgularını resimli grafiklere aktarır.	0	3	0	0	0	3
	SB.4.3.6. Çevresinde gördüğü doğal ve beşerî unsurları ayırt eder.	16	5	2	1	0	24
	SB.4.3.4. Çevresindeki bir yerin krokisini çizer.	0	2	0	0	0	2
	SB.4.3.6.Doğal afetlere yönelik gerekli hazırlıkları yapar.	5	1	0	0	0	6
	SB.4.4.6. Kullandığı bazı ürünlerin üretim, dağıtım ve tüketim ağını oluşturur.	3	2	1	0	1	7
Bilim, teknoloji ve toplum	SB.4.4.7. İhtiyaçlarla meslekleri ilişkilendirir.	2	3	0	0	0	5
	SB.4.5.2. İnsanlığın kullandığı belli başlı zaman ölçme araçlarını ve belirleme yöntemlerini tanıır.	7	4	0	0	0	11
	SB.4.5.3. Kullandığı teknolojik ürünlerin zaman içindeki gelişimini kavrar.	12	10	4	0	5	32
	SB.4.5.4. Teknolojik ürünlerin hayatımızda ve çevremizde yaptığı değişiklikleri dikkate alarak geçmişle bugünü karşılaştırır.	2	5	4	1	2	14
	SB.4.4.2. Teknolojik ürünlerin geçmişteki ve bugünkü kullanımını karşılaştırır.	19	14	4	0	3	40
	SB.4.4.3. Kullandığı teknolojik ürünlerin mucitlerini ve bu ürünlerin zaman içerisindeki gelişimini araştırır.	12	21	4	0	4	41
Küresel bağlantılar	-	-	-	-	-	-	-
	SB.4.7.4. Farklı kültürlerle saygı gösterir.	2	2	0	0	0	4
Toplam		144	148	45	3	37	378

Tablo 2 incelendiğinde, 2005 yılı 4.sınıf öğretim programında bulunan “Kültür ve Miras” öğrenme alanında *değişim ve sürekliliği algılama* becerisine yer verilen kazanım sayısı 4 iken, 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 3’e düşmüştür. 2005 ve 2018 yılı “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında *değişim ve sürekliliği algılama* becerisine yer verilen kazanım sayısı her iki programda 2’dir. 2005 yılı “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında *değişim ve sürekliliği algılama* becerisine yer verilen kazanım sayısı 2 iken 2018 yılında ise bu beceri ile ilişkili kazanıma yer verilmemiştir. 2005 yılı “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanında *değişim ve*

sürekliliği algılama becerisine yer verilen kazanım sayısı 3 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 2'ye düşmüştür. 2005 yılı "*Küresel Bağlantılar*" öğrenme alanında *değişim ve sürekliliği algılama* becerisine ait kazanıma rastlanmazken 2018 yılında bu beceriyle ilişkili kazanım sayısı 1'dir. 2005 yılı "*Güç, Yönetim ve Toplum*" "*Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler*" 2018 yılı "*Etkin Vatandaşlık*" ve her iki programda bulunan "*Birey ve Toplum*" öğrenme alanlarında *değişim ve sürekliliği algılama* becerisine ait kazanımlara yer verilmediği görülmüştür. 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında *değişim ve sürekliliği algılama* becerisine ait görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme temalarında toplam 191 beceri ile ilişkili tema tespit edilmişken 2018 öğretim programında ise toplam 186 beceri ile ilişkili tema tespit edilmiştir.

Tablo 3

2005 ve 2018 Yılı SBDÖP'de 5. Sınıf Düzeyinde Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisine Ait Beceri-Kazanım-Öğrenme Alanı İlişkisi ve Beceriye Kitapta Yer Verilme Durumu

Öğrenme Alanı/ Yıllar	Kazanımlar	Görsel	Bilgi	Etkinlik	Haber	Değerlendirme	Toplam	
Birey ve toplum	2005	-						
	2018	SB.5.1.2. Yakın çevresinde yaşanan bir örnekten yola çıkarak bir olayın çok boyutluluğunu açıklar.	1	1	2	0	0	4
Kültür ve miras	2005	SB.5.2.1. Çevresindeki ve ülkemizin çeşitli yerlerindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesnelere ve yapıtları tanıtır.	11	4	1	0	3	19
		SB.5.2.2. Ülkemizin çeşitli yerlerindeki kültürel özelliklere örnekler verir.						
	SB.5.2.3. Ülkemizin çeşitli yerleri ile kendi çevresinin kültürel özelliklerini benzerlikler ve farklılıklar açısından karşılaştırır.	13	11	1	1	3	29	
	SB.5.2.4. Kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki önemini açıklar.							
	SB.5.2.1. Somut kalıntılarından yola çıkarak Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarının insanlık tarihine önemli katkılarını fark eder.	18	6	8	1	5	38	
	SB.5.2.2. Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesnelere ve eserleri tanıtır.	9	4	5	1	4	23	
	2018	SB.5.2.3. Ülkemizin çeşitli yerlerinin kültürel özellikleri ile yaşadığı çevrenin kültürel özelliklerini karşılaştırarak bunlar arasındaki benzer ve farklı unsurları belirler.	13	10	5	0	6	34
	SB.5.2.4. Kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki rolünü analiz eder.							
SB.5.2.5. Günlük yaşamdaki kültürel unsurların tarihî gelişimini değerlendirir.	5	6	4	1	2	18		
İnsanlar, yerler ve çevreler	2005	SB.5.3.2. Yaşadığı bölgede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar	4	11	4	2	2	23
		SB.5.3.4. Yaşadığı bölgedeki insanların doğal ortamı değiştirme ve ondan yararlanma şekillerine kanıtlar gösterir.	7	9	3	1	0	20
		SB.5.3.5. Yaşadığı bölgede görülen bir afet ile bölgenin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir.	5	6	1	1	2	15
		SB.5.3.6. Kültürümüzün sözlü ve yazılı öğelerinden yola çıkarak, doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örnekler verir.	0	2	3	0	0	5
		SB.5.3.7. Yaşadığı bölgede görülen doğal afetlerin zararlarını artıran insan faaliyetlerini fark eder.	4	5	2	1	0	12
	2018	SB.5.3.2. Yaşadığı çevrede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar.	4	4	1	1	2	12

		SB.5.3.3. Yaşadığı yer ve çevresindeki doğal özellikler ile beşerî özelliklerin nüfus ve yerleşme üzerindeki etkilerine örnekler verir.	6	10	4	0	4	24	
		SB.5.3.4. Yaşadığı çevredeki afetlerin ve çevre sorunlarının oluşum nedenlerini sorgular.	13	12	1	1	4	31	
		SB.5.3.5. Doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklerle açıklar.	2	1	2	3	0	8	
Üretim, dağıtım ve tüketim	2005	SB.5.4.1. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetleri fark eder.							
		SB.5.4.2. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetler ile coğrafi özellikleri ilişkilendirir.							
		SB.5.4.3. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler.	4	5	2	0	0	11	
	2018	SB.5.4.4. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlerin ülke ekonomisindeki yerini değerlendirir.							
		SB.5.5.2. Yaşadığı yer ve çevresindeki ekonomik faaliyetlere bağlı olarak gelişen meslekleri tanır.	4	2	3	0	1	10	
		SB.5.5.4. Temel ihtiyaçları karşılamaya yönelik ürünlerin üretim, dağıtım ve tüketim ağını analiz eder.	13	10	1	0	0	24	
Bilim, teknoloji ve toplum	2005	SB.5.5.1. Buluşlarla teknolojik gelişmeleri ilişkilendirir.	11	6	7	0	0	24	
		SB.5.5.2. Buluşların ve teknolojik ürünlerin toplum hayatımıza etkilerini tartışır.	4	5	2	1	1	13	
	2018	SB.5.4.1. Teknoloji kullanımının sosyalleşme ve toplumsal ilişkiler üzerindeki etkisini tartışır.	3	2	4	1	1	11	
		SB.5.4.2. Sanal ortamda ulaştığı bilgilerin doğruluk ve güvenilirliğini sorgular.	1	1	1	0	0	3	
	Küresel bağlantılar	2005	SB.5.8.4. Çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir.	8	9	1	0	0	18
			SB.5.8.5. Ortak mirasın tanınmasında turizmin yerini fark eder.	5	0	0	1	0	6
2018		SB.5.7.2. Ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerde iletişim ve ulaşım teknolojisinin etkisini tartışır.	2	1	4	0	1	8	
		SB.5.7.4. Çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir.	4	4	0	2	0	10	
Toplam			174	147	72	19	41	433	

Tablo 3 incelendiğinde, 2005 yılı 5.sınıf öğretim programında bulunan “Birey ve Toplum” öğrenme alanında *değişim ve sürekliliği algılama* becerisine ait kazanıma yer verilmemişken 2018 yılında ise bu beceri ile ilişkili yer verilen kazanım sayısı 1’dir. 2005 yılı “Kültür ve Miras” öğrenme alanında *değişim ve sürekliliği algılama* becerisine yer verilen kazanım sayısı 4 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 5’e çıkmıştır. 2005 yılı “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında *değişim ve sürekliliği algılama* becerisine yer verilen kazanım sayısı 5 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 4’e düşmüştür. 2005 yılı “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında *değişim ve sürekliliği algılama* becerisine yer verilen kazanım sayısı 4 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 2’ye düşmüştür. 2005 ve 2018 yılı “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanında *değişim ve sürekliliği algılama* becerisine yer verilen kazanım sayısı her iki programda 2’dir. 2005 ve 2018 yılı “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında *değişim ve sürekliliği algılama* becerisine yer verilen kazanım sayısı her iki programda 2’dir. 2005 yılı “Güç, Yönetim ve Toplum” “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler” 2018 yılı “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanlarında *değişim ve sürekliliği algılama* becerisine ait kazanımlara yer verilmediği görülmüştür. 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında *değişim ve sürekliliği algılama* becerisine ait görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme temalarında toplam 200 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmişken 2018 öğretim programında ise toplam 253 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmiştir.

Tablo 4

2005 ve 2018 Yılı SBDÖP'de 6. Sınıf Düzeyinde Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisine Ait Beceri-Kazanım-Öğrenme Alanı İlişkisi ve Beceriye Kitapta Yer Verilme Durumu

Öğrenme Alanı/ Yıllar	Kazanımlar	Görsel	Bilgi	Etkinlik	Haber	Değerlendirme	Toplam	
Birey ve toplum	2005 SB.6.1.1. Yakın çevresindeki bir örnekten yola çıkarak bir olayın çok boyutluluğunu fark eder.	0	3	0	2	0	5	
	SB.6.1.1. Sosyal rollerin zaman içerisindeki değişimini inceler.	1	2	1	0	0	4	
	2018 SB.6.1.2. Sosyal, kültürel ve tarihi bağların toplumsal birlikteliğin oluşmasındaki yerini ve rolünü analiz eder.	6	4	0	0	1	11	
Kültür ve miras	SB.6.3.4. İpek Yolu'nun toplumlar arası siyasal, kültürel ve ekonomik ilişkilerdeki rolünü fark eder.	2	0	1	0	0	3	
	2005 SB.6.3.8. Örnek incelemeler yoluyla kutlama ve törenlerimizdeki uygulamaların kültürümüzü oluşturan unsurlarla ilişkisini değişim ve süreklilik açısından değerlendirir.	1	3	4	1	1	10	
	SB.6.3.9. Orta Asya ilk Türk devletleri ve Türk-İslam devletlerinin Türk kültür, sanat ve estetik anlayışına katkılarını kanıtlar gösterir.	19	3	2	0	0	24	
	2018	SB.6.2.1. Orta Asya'da kurulan ilk Türk devletlerinin coğrafi, siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.	5	0	1	2	0	8
		SB.6.2.3. Türklerin İslamiyet'i kabulleri ile birlikte siyasi, sosyal ve kültürel alanlarda meydana gelen değişimleri fark eder.	7	1	0	0	0	8
		SB.6.2.4. Türklerin Anadolu'yu yurt edinme sürecini XI ve XIII. yüzyıllar kapsamında analiz eder.	0	0	1	1	0	2
	SB.6.2.5. Tarihi ticaret yollarının toplumlar arası siyasi, kültürel ve ekonomik ilişkilerdeki rolünü açıklar.	0	0	1	1	0	2	
İnsanlar, yerler ve çevreler	2005 SB.6.2.6. Örnek incelemeler yoluyla tarih öncesindeki ilk yerleşmelerden günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur.	5	2	1	0	1	9	
	SB.6.2.7. Anadolu ve Mezopotamya'da yaşamış ilk uygarlıkların yerleşme ve ekonomik faaliyetleri ile sosyal yapıları arasındaki etkileşimi fark eder.	31	0	3	0	1	35	
	2018 SB.6.3.4. Dünyanın farklı doğal ortamlarındaki insan yaşantılarından yola çıkarak iklim özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.	6	1	0	0	1	8	
Üretim, dağıtım ve tüketim	2005 SB.6.4.4. Doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin insan yaşamına etkilerini tartışır.	7	4	4	2	0	17	
	2018	-	-	-	-	-	-	
Bilim, teknoloji ve toplum	2005 SB.6.7.2. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin yaratıcı fikirler ileri sürer.	3	3	5	6	2	19	
	2018 SB.6.4.2. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin fikirler ileri sürer.	9	3	6	2	0	20	
Küresel bağlantılar	2005	-	-	-	-	-	-	
	2018 SB.6.7.4. Popüler kültürün, kültürümüz üzerindeki etkilerini sorgular.	0	4	2	0	0	6	
Etkin vatandaşlık	2005	-	-	-	-	-	-	
	2018 SB.6.6.1. Demokrasinin temel ilkeleri açısından farklı yönetim biçimlerini karşılaştırır.	5	4	1	0	0	10	
Toplam		107	37	32	16	8	199	

Tablo 4 incelendiğinde, 2005 yılı 6.sınıf öğretim programında bulunan “Birey ve Toplum” öğrenme alanında *değişim ve sürekliliği algılama* becerisine yer verilen kazanım sayısı 1 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 2’dir. 2005 yılı “Kültür ve Miras” öğrenme alanında *değişim ve sürekliliği algılama* becerisine yer verilen kazanım sayısı 3 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 4’e çıkmıştır. 2005 yılı “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında *değişim ve sürekliliği algılama* becerisine yer verilen kazanım sayısı 2 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 1’e düşmüştür. 2005 yılı “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında *değişim ve sürekliliği algılama* becerisine yer verilen kazanım sayısı 1 iken 2018 yılında bu beceriye ait kazanıma yer verilmemiştir. 2005 ve 2018 yılı “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanında *değişim ve sürekliliği algılama* becerisine yer verilen kazanım sayısı her iki programda 1’dir. 2005 yılı “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında *değişim ve sürekliliği algılama* becerisine ait kazanım sayısı bulunmazken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 1’dir. 2005 yılı “Güç, Yönetim ve Toplum” öğrenme alanında *değişim ve sürekliliği algılama* becerisine ait kazanıma rastlanmazken 2018 yılı “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 1’dir. 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında *değişim ve sürekliliği algılama* becerisine ait görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme temalarında toplam 129 beceri ile ilişkili tema tespit edilmişken 2018 öğretim programında ise toplam 71 beceri ile ilişkili tema tespit edilmiştir.

Tablo 5

2005 ve 2018 Yılı SBDÖP’de 7. Sınıf Düzeyinde Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisine Ait Beceri-Kazanım-Öğrenme Alanı İlişkisi ve Beceriye Kitapta Yer Verilme Durumu

Öğrenme Alanı/ Yıllar	Kazanımlar	Görsel	Bilgi	Etkinlik	Haber	Değerlendirme	Toplam	
Birey ve toplum	2005	-						
	2018	SB.7.1.3. Medyanın sosyal değişim ve etkileşimdeki rolünü tartışır.	6	12	5	0	0	23
Kültür ve miras	2005	SB.7.3.1. Türkiye Selçukluları döneminde Türklerin siyasal mücadeleleri ve kültürel faaliyetlerinin Anadolu’nun Türkleşme sürecine katkılarını değerlendirir.	14	6	1	0	0	21
		SB.7.3.5. Şehir incelemesi yoluyla, Türk kültür, sanat ve estetik anlayışındaki değişim ve sürekliliğe ilişkin kanıtlar gösterir.	13	6	2	2	0	23
	2018	SB.7.2.5. Osmanlı kültür, sanat ve estetik anlayışına örnekler verir.	19	0	3	0	0	22
İnsanlar, yerler ve çevreler	2005	SB.7.2.2. Tablo ve grafiklerden yararlanarak, ülkemiz nüfusunun özellikleri ile ilgili verileri yorumlar.	7	7	3	0	0	17
	2018	SB.7.3.2. Türkiye’de nüfusun dağılımını etkileyen faktörlerden hareketle Türkiye’nin demografik özelliklerini yorumlar.	8	3	0	0	0	11
Üretim, dağıtım ve tüketim	2005	SB.7.5.3. Tarihten ve günümüzden örnekler vererek üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir.	11	6	3	0	1	21
		SB.7.5.5. Tarih boyunca Türklerde meslek edindirme ve meslek etiği kazandırmada rol oynayan kurumları tanıtır.	7	0	3	0	0	10
	2018	SB.7.5.1. Üretimde ve yönetimde toprağın önemini geçmişten ve günümüzden örneklerle açıklar.	4	4	2	0	0	10
SB.7.5.2. Üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir.		7	11	3	0	0	21	

		SB.7.5.5. Dünyadaki gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan yeni meslekleri dikkate alarak mesleki tercihlerine yönelik planlama yapar.	6	8	2	0	0	16
		SB.7.5.6. Dijital teknolojilerin üretim, dağıtım ve tüketim alanında meydana getirdiği değişimleri analiz eder.	9	10	0	1	0	20
Bilim, teknoloji ve toplum	2005	SB.7.4.1. İlk uygarlıkların bilimsel ve teknolojik gelişmelere katkılarını örnekler verir.	6	3	2	0	0	11
		SB.7.4.2. İlk yazı örneklerinden yola çıkarak yazının kullanım alanlarını ve bilgi aktarımındaki önemini fark eder.	5	3	1	0	0	9
	2018	SB.7.4.1. Bilginin korunması, yaygınlaştırılması ve aktarılmasında değişim ve sürekliliği inceler.	9	6	3	1	2	21
		SB.7.4.3. XV-XX. yüzyıllar arasında Avrupa'da yaşanan gelişmelerin günümüz bilimsel birikiminin oluşmasına etkisini analiz eder.	3	3	4	0	2	12
Güç, yönetim ve toplum	2005	SB.7.6.1. Tarihsel süreçte Türk devletlerinde yönetim şekli ve egemenlik anlayışındaki değişim ve sürekliliği fark eder.	4	4	2	0	0	10
	2018	-	-	-	-	-	-	-
Küresel bağlantılar	2005	-	-	-	-	-	-	-
	2018	SB.7.7.4. Arkadaşlarıyla birlikte küresel sorunların çözümüne yönelik fikir önerileri geliştirir.	12	4	0	0	1	17
Etkin vatandaşlık	2005	-	-	-	-	-	-	-
	2018	SB.7.6.1. Demokrasinin ortaya çıkışını, gelişim evrelerini ve günümüzde ifade ettiği anlamları açıklar.	4	8	1	0	1	14
Toplam			154	104	40	4	7	299

Tablo 5 incelendiğinde, 2005 yılı 7.sınıf öğretim programında bulunan “Birey ve Toplum” öğrenme alanında *değişim ve sürekliliği algılama* becerisine ait kazanıma yer verilmemişken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 1’dir. 2005 yılı “Kültür ve Miras” öğrenme alanında *değişim ve sürekliliği algılama* becerisine yer verilen kazanım sayısı 2 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 1’e düşmüştür. 2005 ve 2018 yılı “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında *değişim ve sürekliliği algılama* becerisine yer verilen kazanım sayısı her iki programda 1’dir. 2005 yılı “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında *değişim ve sürekliliği algılama* becerisine yer verilen kazanım sayısı 2 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 4’e çıkmıştır. 2005 ve 2018 yılı “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanında bu beceriye ait kazanım sayısı her iki programda 2’dir. 2005 yılı “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında *değişim ve sürekliliği algılama* becerisine yer verilen kazanım sayısı bulunmamışken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 1’dir. 2005 yılı “Güç, Yönetim ve Toplum” öğrenme alanı ile 2018 yılı “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında *değişim ve sürekliliği algılama* becerisine yer verilen kazanım sayısı 1’dir. 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında *değişim ve sürekliliği algılama* becerisine ait görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme temalarında toplam 122 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmişken 2018 öğretim programında ise toplam 187 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmiştir.

Tablo 6

2005 ve 2018 Yılı SBDÖP’de 4. Sınıf Düzeyinde Kanıt Kullanma Becerisine Ait Beceri-Kazanım-Öğrenme Alanı İlişkisi ve Beceriye Kitapta Yer Verilme Durumu

Öğrenme Alanı/ Yıllar	Kazanımlar	Görsel	Bilgi	Etkinlik	Haber	Değerlendirme	Toplam

Birey ve toplum	2005	SB.4.1.6.Sahip olduğu resmî kimlik belgelerindeki bilgileri analiz ederek kişisel kimliğine ilişkin çıkarımlarda bulunur.	6	14	5	0	0	25
	2018	SB.4.1.1.Resmî kimlik belgesini inceleyerek kişisel kimliğine ilişkin çıkarımlarda bulunur.	6	13	1	0	0	20
Kültür ve miras	2005	SB.4.2.1.Sözlü tarih yöntemi kullanarak ve nesnelere dayanarak aile tarihi oluşturur.	7	16	2	0	0	25
		SB.4.2.5.Yaşanmış olaylardan ve görsel materyallerden yola çıkarak, Millî Mücadele sürecinde yakın çevresini ve Türkiye'yi betimler.	11	23	2	3	0	39
	2018	SB.4.2.6. Millî Mücadele'nin kazanılmasında ve Cumhuriyetin ilânında Atatürk'ün rolünü fark eder.	10	6	1	0	0	17
		SB.4.2.1.Sözlü, yazılı, görsel kaynaklar ve nesnelere dayanarak aile tarihi çalışması yapar.	10	9	2	0	0	21
İnsanlar, yerler ve çevreler	2005	SB.4.3.6. Çevresinde gördüğü doğal ve beşerî unsurları ayırt eder.	16	3	2	0	0	21
		SB.4.3.7. Efsane, destan, öykü, türkü ve şiirlerden yararlanarak yaşadığı yerin coğrafi özellikleri ile ilgili çıkarımlarda bulunur.	2	2	3	0	0	7
		SB.4.3.8. Doğal afetler karşısında hazırlıklı olur.	4	4	0	0	0	8
	2018	SB.4.3.3.Yaşadığı çevredeki doğal ve beşerî unsurları ayırt eder.	6	2	0	0	0	8
		SB.4.3.5.Yaşadığı yer ve çevresindeki yer şekilleri ve nüfus özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.	6	8	7	0	0	21
		SB.4.3.6.Doğal afetlere yönelik gerekli hazırlıkları yapar.	9	6	1	0	0	16
Üretim, dağıtım ve tüketim	2005	SB.4.4.3. Mevcut kaynaklarla ihtiyaçlarını ilişkilendirir.	2	1	2	2	0	4
		SB.4.4.5. Bilinçli bir tüketici olarak haklarını kullanır.	3	1	2	3	0	9
	2018	SB.4.5.2. Ailesi ve yakın çevresindeki başlıca ekonomik faaliyetleri tanır.	10	4	1	0	0	15
Bilim, teknoloji ve toplum	2005	SB.4.5.3. Sorumluluk sahibi bir birey olarak bilinçli tüketici davranışları sergiler.	3	1	0	0	0	4
		SB.4.5.3. Kullandığı teknolojik ürünlerin zaman içindeki gelişimini kavrar.	10	9	0	0	0	19
	2018	SB.4.4.2. Teknolojik ürünlerin geçmişteki ve bugünkü kullanımlarını karşılaştırır.	9	9	0	0	0	18
		SB.4.4.3. Kullandığı teknolojik ürünlerin mucitlerini ve bu ürünlerin zaman içerisindeki gelişimini araştırır.	9	17	0	0	0	26
Toplam			135	144	31	8	0	273

Tablo 6 incelendiğinde, 2005 ve 2018 yılı 4.sınıf öğretim programında bulunan “Birey ve Toplum” öğrenme alanında *kanıt kullanma* becerisi ile ilişkili kazanım sayısı her iki programda 1’dir. 2005 yılı “Kültür ve Miras” öğrenme alanında *kanıt kullanma* becerisine yer verilen kazanım sayısı 3 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 2’ye düşmüştür. 2005 ve 2018 yılı “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında *kanıt kullanma* becerisine yer verilen kazanım sayısı her iki programda da 3’tür. 2005 ve 2018 yılı “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında *kanıt kullanma* becerisine yer verilen kazanım sayısı her iki programda da 2’dir. 2005 yılı “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanında *kanıt kullanma* becerisine yer verilen kazanım sayısı 1 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 2’ye çıkmıştır. 2005 yılı “Güç, Yönetim ve Toplum” “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler” 2018 yılı “Etkin Vatandaşlık” ve her iki programda bulunan “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanlarında *kanıt kullanma* becerisi ile ilişkili kazanımlara yer verilmediği görülmüştür. 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında *kanıt kullanma* becerisine ait görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme temalarında toplam 152 tane beceri

ile ilişkili tema tespit edilmişken 2018 öğretim programında ise toplam 166 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmiştir.

Tablo 7

2005 ve 2018 Yılı SBDÖP'de 5. Sınıf Düzeyinde Kanıt Kullanma Becerisine Ait Beceri-Kazanım-Öğrenme Alanı İlişkisi ve Beceriye Kitapta Yer Verilme Durumu

Öğrenme Alanı/ Yıllar	Kazanımlar	Görsel	Bilgi	Etkinlik	Haber	Değerlendirme	Toplam	
Kültür ve miras	2005	SB.5.2.1. Çevresindeki ve ülkemizin çeşitli yerlerindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesnelere ve yapıtları tanıır.	12	3	2	0	0	17
		SB.5.2.5. Kanıt kullanarak Atatürk inkılabının öncesi ile sonrasındaki günlük yaşamı karşılaştırır.	35	19	12	0	0	66
		SB.5.2.6. Atatürk inkılablarıyla ilkelerini ilişkilendirir.						
	2018	SB.5.2.1. Somut kalıntılardan yola çıkarak Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarının insanlık tarihine önemli katkıları fark eder.	17	4	5	1	0	27
İnsanlar, yerler ve çevreler	2005	SB.5.3.2. Yaşadığı bölgede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar.	12	11	1	0	0	24
		SB.5.3.4. Yaşadığı bölgedeki insanların doğal ortamı değiştirme ve ondan yararlanma şekillerine kanıtlar gösterir.	8	8	1	0	0	17
		SB.5.3.5. Yaşadığı bölgede görülen bir afet ile bölgenin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir.	6	6	0	1	0	13
		SB.5.3.6. Kültürümüzün sözlü ve yazılı öğelerinden yola çıkarak, doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklendirir.	2	2	2	0	0	6
	2018	SB.5.3.2. Yaşadığı çevrede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar.	12	12	1	0	0	25
		SB.5.3.4. Yaşadığı çevredeki afetlerin ve çevre sorunlarının oluşum nedenlerini sorgular.	14	12	1	1	0	28
		SB.5.3.5. Doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklerle açıklar.	2	0	1	3	0	6
Üretim, dağıtım ve tüketim	2005	SB.5.4.1. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetleri fark eder.	28	13	12	0	3	56
		SB.5.4.2. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetler ile coğrafi özellikleri ilişkilendirir.						
		SB.5.4.3. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler.						
		SB.5.4.4. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlerin ülke ekonomisindeki yerini değerlendirir.						
2018	SB.5.5.2. Yaşadığı yer ve çevresindeki ekonomik faaliyetlere bağlı olarak gelişen meslekleri tanıır.	7	7	0	0	0	14	
	SB.5.5.5. İş birliği yaparak üretim, dağıtım ve tüketime dayalı yeni fikirler geliştirir.	4	3	0	0	0	7	
Bilim, teknoloji ve toplum	2005	SB.5.5.4. Kanıtlara dayanarak, Atatürk'ün bilim ve teknolojiye verdiği önemi gösterir.	4	3	2	1	0	10
	2018	-						
Küresel bağlantılar	2005	SB.5.8.2. Ülkeler arasında ekonomik alışveriş olduğunu fark eder.	5	0	3	1	1	10
		SB.5.8.4. Çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir.	9	10	0	0	1	20
	2018	SB.5.7.4. Çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir.	11	8	3	2	1	25
Toplam			188	121	46	10	6	371

Tablo 7 incelendiğinde, 2005 yılı 5. sınıf öğretim programında bulunan “Kültür ve Miras” öğrenme alanında *kanıt kullanma* becerisine yer verilen kazanım sayısı 3 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 1’e düşmüştür. 2005 yılı “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında *kanıt kullanma* becerisine yer verilen kazanım sayısı 4 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 3’e düşmüştür. 2005 yılı “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında *kanıt kullanma* becerisine yer verilen kazanım sayısı 4 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 2’ye düşmüştür. 2005 yılı “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanında *kanıt kullanma* becerisine yer verilen kazanım sayısı 1 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanımına rastlanmamıştır. 2005 yılı “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında *kanıt kullanma* becerisine yer verilen kazanım sayısı 2 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 1’e düşmüştür. 2005 yılı “Güç, Yönetim ve Toplum” “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler” 2018 yılı “Etkin Vatandaşlık” ve her iki programda bulunan “Birey ve Toplum” öğrenme alanlarında *kanıt kullanma* becerisi ile ilişkili kazanımlara yer verilmediği görülmüştür. 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında *kanıt kullanma* becerisine ait görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme temalarında toplam 239 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmişken 2018 öğretim programında ise toplam 132 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmiştir.

Tablo 8

2005 ve 2018 Yılı SBDÖP’de 6. sınıf düzeyinde kanıt kullanma becerisine ait beceri-kazanım-öğrenme alanı ilişkisi ve beceriye kitapta yer verilme durumu

Öğrenme Alanı/ Yıllar	Kazanımlar	Görsel	Bilgi	Etkinlik	Haber	Değerlendirme	Toplam	
Birey ve toplum	2005	SB.6.1.6. Atatürk’ün ülkemizde sosyal bilimlerin geliştirilmesi için yaptığı uygulamalara örnekler verir.	2	7	2	2	0	13
	2018	-						
Kültür ve miras	2005	SB.6.3.1. Destan, yazıt ve diğer belgelerden yararlanarak, Orta Asya ilk Türk devletlerinin siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.	13	14	2	0	3	32
		SB.6.3.2. Orta Asya ilk Türk devletlerinin kültürel özellikleriyle yaşadıkları yerlerin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir.						
	SB.6.3.7. Dönemin devlet adamları ve Türk büyüklerinin hayatından yararlanarak ilk Türk- İslam devletlerinin siyasal, sosyal ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.	9	5	2	0	0	16	
	SB.6.3.8. Örnek incelemeler yoluyla kutlama ve törenlerimizdeki uygulamaların kültürümüzü oluşturan unsurlarla ilişkisini değişim ve süreklilik açısından değerlendirir.	2	5	0	0	0	7	
	SB.6.3.9. Orta Asya ilk Türk devletleri ve Türk-İslam devletlerinin Türk kültür, sanat ve estetik anlayışına katkılarını kanıtlar gösterir.	16	8	3	0	0	27	
	2018	SB.6.2.1. Orta Asya’da kurulan ilk Türk devletlerinin coğrafi, siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.	15	17	9	0	0	41
SB.6.2.3. Türklerin İslamiyet’i kabulleri ile birlikte siyasi, sosyal ve kültürel alanlarda meydana gelen değişimleri fark eder.	7	5	1	0	0	13		
SB.6.2.4. Türklerin Anadolu’yu yurt edinme sürecini XI ve XIII. yüzyıllar kapsamında analiz eder.	13	19	3	0	0	35		

İnsanlar, yerler ve çevreler	2005	SB.6.2.5. Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye'deki iklim tiplerinin dağılımında, konumun ve yeryüzü şekillerinin rolünü açıklar.	6	3	2	0	0	11
		SB.6.2.7. Anadolu ve Mezopotamya'da yaşamış ilk uygarlıkların yerleşme ve ekonomik faaliyetleri ile sosyal yapıları arasındaki etkileşimi fark eder.	19	9	0	0	1	29
	2018	SB.6.3.2. Türkiye'nin temel fiziki coğrafya özelliklerinden yer şekillerini, iklim özelliklerini ve bitki örtüsünü ilgili haritalar üzerinde inceler.	9	3	0	0	1	13
Üretim, dağıtım ve tüketim	2005	SB.6.4.1. Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirerek, bunların ülke ekonomisindeki yerini ve önemini değerlendirir.	17	7	2	6	0	32
		SB.6.4.3. Vatandaşlık sorumluluğu ve ülke ekonomisine katkısı açısından vergi vermenin gereğini ve önemini savunur.	1	3	0	0	1	5
	2018	SB.6.5.1. Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirir.	13	11	0	0	0	24
		SB.6.5.2. Kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin canlı yaşamına etkilerini analiz eder.	8	10	0	0	0	18
		SB.6.5.4. Vatandaşlık sorumluluğu ve ülke ekonomisine katkısı açısından vergi vermenin gereğini ve önemini savunur.	1	2	1	0	0	4
Bilim, teknoloji ve toplum	2005	SB.6.7.4. Telif ve patent hakları saklı ürünlerin yasal yollardan temin edilmesinin gerekliliğini savunur.	0	1	0	3	0	4
		SB.6.7.5. Uygulama ve eserlerinden yola çıkarak Atatürk'ün akılcılığa ve bilime verdiği önemi fark eder.	3	4	1	0	0	8
	2018	-	-	-	-	-	-	-
Güç, yönetim ve toplum	2005	SB.6.6.3. Demokratik yönetimlerde yaşama hakkı, kişi dokunulmazlığı hakkı, din ve vicdan özgürlüğü ile düşünce özgürlüğüne sahip olunması gerektiğini savunur.	0	5	0	0	1	6
		SB.6.6.4. Tarihsel belgelerden yola çıkarak insan haklarının gelişim sürecini analiz eder.	5	11	3	0	2	21
	2018	SB.6.6.5. Türk tarihinde kadının konumu ile ilgili örnekleri, kadın haklarının gelişimi açısından yorumlar.	14	3	0	2	1	20
Küresel bağlantılar	2005	SB.6.5.2. Ülkemizin diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini, kaynaklar ve ihtiyaçlar açısından değerlendirir.	3	1	2	0	2	8
		SB.6.5.3. Türk Cumhuriyetleri, komşu ve diğer ülkelerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerimizi Atatürk'ün milli dış politika anlayışı açısından değerlendirir.	6	5	0	7	1	19
	2018	SB.6.7.1. Ülkemizin Türk Cumhuriyetleri ve komşu devletlerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerini analiz eder.	7	2	4	3	1	17
		SB.6.7.3. Ülkemizin sahip olduğu siyasi, askerî, ekonomik ve kültürel özelliklere bağlı olarak uluslararası alanda üstlendiği rolleri analiz eder.	8	2	0	3	2	15
		2005	-	-	-	-	-	-
Etkin vatandaşlık	2018	SB.6.6.2. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde yasama, yürütme ve yargı güçleri arasındaki ilişkiyi açıklar.	0	7	1	0	3	11
		SB.6.6.6. Türk tarihinden ve güncel örneklerden yola çıkarak toplumsal hayatta kadına verilen değeri fark eder.	7	4	0	2	0	13
Toplam			204	173	36	28	19	385

Tablo 8 incelendiğinde, 2005 yılı 6.sınıf öğretim programında bulunan “Birey ve Toplum” öğrenme alanında *kanıt kullanma* becerisine yer verilen kazanım sayısı 1 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanıma yer verilmemiştir. 2005 yılı “Kültür ve Miras” öğrenme alanında *kanıt kullanma* becerisine yer verilen kazanım sayısı 5 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 3’e düşmüştür. 2005 yılı “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında *kanıt kullanma* becerisine yer verilen kazanım sayısı 2 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 1’e düşmüştür. 2005 yılı “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında *kanıt kullanma* becerisine yer verilen

kazanım sayısı 2 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 3'e çıkmıştır. 2005 yılı "Bilim, Teknoloji ve Toplum" öğrenme alanında *kanıt kullanma* becerisine yer verilen kazanım sayısı 2 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanıma rastlanmamıştır. 2005 yılı "Güç, Yönetim ve Toplum" öğrenme alanında *kanıt kullanma* becerisine yer verilen kazanım sayısı 3 iken 2018 yılında bulunan "Etkin Vatandaşlık" öğrenme alanında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 2'dir. 2005 ve 2018 yılları "Küresel Bağlantılar" öğrenme alanında *kanıt kullanma* becerisine yer verilen kazanım sayısı her iki programda 2'dir. 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında *kanıt kullanma* becerisine ait görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme temalarında toplam 258 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmişken 2018 öğretim programında ise toplam 202 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmiştir.

Tablo 9

2005 ve 2018 Yılı SBDÖP'de 7. Sınıf Düzeyinde Kanıt Kullanma Becerisine Ait Beceri-Kazanım-Öğrenme Alanı İlişkisi ve Beceriye Kitapta Yer Verilme Durumu

Öğrenme Alanı/ Yıllar	Kazanımlar	Görsel	Bilgi	Etkinlik	Haber	Değerlendirme	Toplam	
Birey ve toplum	2005	SB.7.1.6. Atatürk'ün iletişime verdiği öneme kanıtlar gösterir.	3	4	3	0	0	10
	2018	-						
Kültür ve miras	2005	SB.7.3.2. Kanıtlara dayanarak Osmanlı Devleti'nin siyasi güç olarak ortaya çıkışını etkileyen faktörleri açıklar.	13	8	6	0	0	26
		SB.7.3.4. Osmanlı toplumunda hoşgörü ve birlikte yaşama fikrinin önemine dayalı kanıtlar gösterir.	4	3	1	0	0	8
		SB.7.3.5. Şehir incelemesi yoluyla, Türk kültür, sanat ve estetik anlayışındaki değişim ve sürekliliğe ilişkin kanıtlar gösterir.	16	8	0	0	0	23
	2018	SB.7.3.7. Seyahatnamelerden hareketle Türk kültürüne ait unsurları örneklendirir	8	10	5	0	0	23
		SB.7.2.2. Osmanlı Devleti'nin fetih siyasetini örnekler üzerinden analiz eder.	7	6	2	0	0	15
		SB.7.2.5. Osmanlı kültür, sanat ve estetik anlayışına örnekler verir.	8	8	2	0	0	18
İnsanlar, yerler ve çevreler	2005	SB.7.2.1. Görsel materyaller ve verilerden yararlanarak Türkiye'de nüfusun dağılımını neden ve sonuçlarını tartışır.	8	8	0	0	0	16
		SB.7.2.2. Tablo ve grafiklerden yararlanarak, ülkemiz nüfusunun özellikleri ile ilgili verileri yorumlar.	14	3	4	0	2	23
	2018	SB.7.3.2. Türkiye'de nüfusun dağılımını etkileyen faktörlerden hareketle Türkiye'nin demografik özelliklerini yorumlar.	8	4	2	0	0	14
Üretim, dağıtım ve tüketim	2005	SB.7.5.5. Tarih boyunca Türklere meslek edindirme ve meslek etiği kazandırmada rol oynayan kurumları tanıtır.	7	6	3	0	0	16
	2018	-						
Bilim, teknoloji ve toplum	2005	SB.7.4.2. İlk yazı örneklerinden yola çıkarak yazının kullanım alanlarını ve bilgi aktarımındaki önemini fark eder.	5	3	0	0	0	8
	2018	-						
Güç, yönetim ve toplum	2005	SB.7.6.1. Tarihsel süreçte Türk devletlerinde yönetim şekli ve egemenlik anlayışındaki değişim ve sürekliliği fark eder.	4	4	1	0	0	9
	2018	-						
Küresel bağlantılar	2005	SB.7.7.4. Düşünce, sanat ve edebiyat ürünlerinin, doğal varlıkların ve tarihi çevrelerin ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında insanlığın sorumluluğunun farkına varır.	4	3	0	1	0	8
	2018	SB.7.7.4. Arkadaşlarıyla birlikte küresel sorunların çözümüne yönelik fikir önerileri geliştirir.	13	13	0	0	0	26
		Toplam	122	91	29	1	2	223

Tablo 9 incelendiğinde, 2005 yılı 7.sınıf öğretim programında bulunan “Birey ve Toplum” öğrenme alanında *kanıt kullanma* becerisine yer verilen kazanım sayısı 1 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanıma yer verilmemiştir. 2005 yılı “Kültür ve Miras” öğrenme alanında *kanıt kullanma* becerisine yer verilen kazanım sayısı 4 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 2’ye düşmüştür. 2005 yılı “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında *kanıt kullanma* becerisine yer verilen kazanım sayısı 2 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 1’e düşmüştür. 2005 yılı “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında *kanıt kullanma* becerisine yer verilen kazanım sayısı 1 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanıma yer verilmemiştir. 2005 yılı “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanında *kanıt kullanma* becerisine yer verilen kazanım sayısı 1 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanıma rastlanmamıştır. 2005 yılı “Güç, Yönetim ve Toplum” öğrenme alanında *kanıt kullanma* becerisine yer verilen kazanım sayısı 1 iken 2018 yılında bulunan “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında bu beceri ile ilişkili kazanıma rastlanmamıştır. 2005 ve 2018 yılları “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında bu beceriye yer verilen kazanım sayısı her iki programda 1’dir. 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında *kanıt kullanma* becerisine ait görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme temalarında toplam 172 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmişken 2018 öğretim programında ise toplam 73 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmiştir.

Tablo 10

2005 ve 2018 Yılı SBDÖP’de 4. Sınıf Düzeyinde Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisine Ait Beceri-Kazanım-Öğrenme Alanı İlişkisi ve Beceriye Kitapta Yer Verilme Durumu

Öğrenme Alanı/ Yıllar	Kazanımlar	Görsel	Bilgi	Etkinlik	Haber	Değerlendirme	Toplam
Birey ve toplum	2005 SB.4.1.5. Yaşamına ilişkin belli başlı olayları kronolojik sıraya koyar.	9	7	2	0	1	19
	2018 SB.4.1.2. Yaşamına ilişkin belli başlı olayları kronolojik sıraya koyar.	0	10	2	0	1	13
Kültür ve miras	2005 SB.4.2.1. Sözlü tarih yöntemi kullanarak ve nesnelere dayanarak aile tarihi oluşturur.	1	3	0	0	0	4
	SB.4.2.5. Yaşanmış olaylardan ve görsel materyallerden yola çıkarak, Millî Mücadele sürecinde yakın çevresini ve Türkiye’yi betimler.	5	20	0	2	1	28
	2018 SB.4.2.1. Sözlü, yazılı, görsel kaynaklar ve nesnelere dayanarak aile tarihi çalışması yapar.	5	4	1	0	0	10
	SB.4.2.4. Millî Mücadele kahramanlarının hayatlarından hareketle Millî Mücadele’nin önemini kavrar.	8	22	0	0	1	31
Bilim, teknoloji ve toplum	2005 SB.4.5.3. Kullandığı teknolojik ürünlerin zaman içindeki gelişimini kavrar.	9	7	2	0	2	20
	2018 SB.4.4.3. Kullandığı teknolojik ürünlerin mucitlerini ve bu ürünlerin zaman içerisindeki gelişimini araştırır.	4	16	2	0	0	22
Güç, yönetim ve toplum	2005 SB.4.7.4. Büyük Millet Meclisinin açılışı ile ulusal egemenliği ilişkilendirir.	5	5	0	0	0	10
	2018 -	-	-	-	-	-	-
Etkin vatandaşlık	2005 -	-	-	-	-	-	-
	2018 SB.4.6.4. Ülkesinin bağımsızlığı ile bireysel özgürlüğü arasındaki ilişkiyi açıklar.	3	3	0	0	0	6
Toplam		49	97	9	2	6	163

Tablo 10 incelendiğinde, 2005 ve 2018 yılı 4.sınıf öğretim programında bulunan “Birey ve Toplum” öğrenme alanında *zaman ve kronolojiyi algılama* becerisine yer verilen kazanım sayısı her iki

programda 1'dir. 2005 ve 2018 yılı "Kültür ve Miras" öğrenme alanında zaman ve kronolojiyi algılama becerisine yer verilen kazanım sayısı her iki programda 2'dir. 2005 ve 2018 yılı "Bilim, Teknoloji ve Toplum" öğrenme alanında zaman ve kronolojiyi algılama becerisine yer verilen kazanım sayısı her iki programda da 1'dir. 2005 yılı "Güç, Yönetim ve Toplum" öğrenme alanında zaman ve kronolojiyi algılama becerisine yer verilen kazanım sayısı ile 2018 yılı "Etkin Vatandaşlık" öğrenme alanında yer verilen kazanım sayısı 1'dir. 2005 yılı "Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler" ve her iki programda bulunan "İnsanlar, Yerler ve Çevreler" "Üretim, Dağıtım ve Tüketim" "Küresel Bağlantılar" öğrenme alanlarında zaman ve kronolojiyi algılama becerisine ait kazanımlara yer verilmediği görülmüştür. 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında zaman ve kronolojiyi algılama becerisine ait görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme temalarında toplam 81 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmişken 2018 öğretim programında ise toplam 82 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmiştir.

Tablo 11

2005 ve 2018 Yılı SBDÖP'de 5. Sınıf Düzeyinde Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisine Ait Beceri-Kazanım-Öğrenme Alanı İlişkisi ve Beceriye Kitapta Yer Verilme Durumu

Öğrenme Alanı/ Yıllar	Kazanımlar	Görsel	Bilgi	Etkinlik	Haber	Değerlendirme	Toplam
Kültür ve miras	2005 SB.5.2.6. Atatürk inkılablarıyla ilkelerini ilişkilendirir.	9	9	0	0	1	19
	2018 SB.5.2.1. Somut kalıntılarından yola çıkarak Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarının insanlık tarihine önemli katkılarını fark eder.	2	8	1	0	0	11
Üretim, dağıtım ve tüketim	2005 -	-	-	-	-	-	-
	2018 SB.5.5.5. İş birliği yaparak üretim, dağıtım ve tüketime dayalı yeni fikirler geliştirir.	3	4	0	0	0	7
Güç, yönetim ve toplum	2005 SB.5.7.1. Toplumsal yaşamı düzenleyen yasaların varlığını ve önemini fark eder.	1	4	0	0	0	5
	2018 -	-	-	-	-	-	-
Toplam		15	25	1	0	1	42

Tablo 11 incelendiğinde, 2005 ve 2018 yılı "Kültür ve Miras" öğrenme alanında zaman ve kronolojiyi algılama becerisine yer verilen kazanım sayısı her iki programda 1'dir. 2005 ve 2018 yılı öğrenme alanında zaman ve kronolojiyi algılama becerisine yer verilen kazanım sayısı her iki programda da 1'dir. 2005 yılı "Üretim, Dağıtım ve Tüketim" öğrenme alanında zaman ve kronolojiyi algılama becerisine yer verilen kazanıma rastlanmamışken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 1'dir. 2005 yılı "Güç, Yönetim ve Toplum" öğrenme alanında zaman ve kronolojiyi algılama becerisine yer verilen kazanım sayısı 1 iken 2018 yılı "Etkin Vatandaşlık" öğrenme alanında bu beceri ile ilişkili kazanıma rastlanmamıştır. 2005 yılı "Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler" ve her iki programda bulunan "Birey ve Toplum" "İnsanlar, Yerler ve Çevreler" "Bilim, Teknoloji ve Toplum" "Küresel Bağlantılar" öğrenme alanlarında zaman ve kronolojiyi algılama becerisine ait kazanımlara yer verilmediği görülmüştür. 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında zaman ve kronolojiyi algılama becerisine ait görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme temalarında toplam 24 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmişken 2018 öğretim programında ise toplam 18 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmiştir.

Tablo 12

2005 ve 2018 Yılı SBDÖP’de 6. Sınıf Düzeyinde Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisine Ait Beceri-Kazanım-Öğrenme Alanı İlişkisi ve Beceriye Kitapta Yer Verilme Durumu

Öğrenme Alanı/ Yıllar	Kazanımlar	Görsel	Bilgi	Etkinlik	Haber	Değerlendirme	Toplam	
Birey ve toplum	2005	-						
	2018	SB.6.1.1. Sosyal rollerin zaman içerisindeki değişimini inceler.	1	1	1	0	0	3
Kültür ve miras	2005	SB.6.3.1. Destan, yazıt ve diğer belgelerden yararlanarak, Orta Asya ilk Türk devletlerinin siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.	5	6	1	0	0	12
		SB.6.3.5. Görsel ve yazılı materyallerden yararlanarak İslamiyet’in ortaya çıkışı ve yayılışını inceler.	7	10	2	0	0	19
		SB.6.3.7. Dönemin devlet adamları ve Türk büyüklerinin hayatından yararlanarak ilk Türk- İslam devletlerinin siyasal, sosyal ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.	2	9	1	0	0	12
	2018	SB.6.2.1. Orta Asya’da kurulan ilk Türk devletlerinin coğrafi, siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.	1	5	1	0	0	7
		SB.6.2.2. İslamiyet’in ortaya çıkışı ve beraberinde getirdiği değişimleri yorumlar.	0	15	2	0	0	17
		SB.6.2.3. Türklerin İslamiyet’i kabulleri ile birlikte siyasal, sosyal ve kültürel alanlarda meydana gelen değişimleri fark eder.	1	4	1	0	0	6
İnsanlar, yerler ve çevreler	2005	SB.6.2.6. Örnek incelemeler yoluyla tarih öncesindeki ilk yerleşmelerden günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur.	4	4	2	0	1	11
		SB.6.2.7. Anadolu ve Mezopotamya’da yaşamış ilk uygarlıkların yerleşme ve ekonomik faaliyetleri ile sosyal yapıları arasındaki etkileşimi fark eder.	12	7	1	0	1	21
	2018	-						
	2005	SB.6.6.2. Değişik dönem ve kültürlerde demokratik yönetim anlayışının tarihsel gelişimini tartışır.	7	11	0	0	0	18
SB.6.6.5. Türk tarihinde kadının konumu ile ilgili örnekleri, kadın haklarının gelişimi açısından yorumlar.		5	7	1	0	0	13	
2018	-							
Etkin vatandaşlık	2005	-						
	2018	SB.6.6.6. Türk tarihinden ve güncel örneklerden yola çıkarak toplumsal hayatta kadına verilen değeri fark eder.	2	4	1	0	0	7
Toplam			109	104	16	0	2	171

Tablo 12 incelendiğinde, 2005 yılı 6.sınıf öğretim programında bulunan “Birey ve Toplum” öğrenme alanında zaman ve kronolojiyi algılama becerisine ait kazanıma rastlanmamışken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 1’dir. 2005 yılı “Kültür ve Miras” öğrenme alanında zaman ve kronolojiyi algılama becerisine yer verilen kazanım sayısı 3 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 4’e çıkmıştır. 2005 yılı “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında zaman ve kronolojiyi algılama becerisine ait kazanım bulunmamışken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 2’dir. 2005 yılı “Güç, Yönetim ve Toplum” öğrenme alanında zaman ve kronolojiyi algılama becerisine yer verilen kazanım sayısı 2 iken 2018 yılı “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 1’dir. 2005 ve 2018 yılı “Üretim, Dağıtım ve

Tüketim” *“Bilim, Teknoloji ve Toplum*” *“Küresel Bağlantılar*” öğrenme alanlarında *zaman ve kronolojiyi algılama* becerisine ait kazanımlara yer verilmediği görülmüştür. 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında *zaman ve kronolojiyi algılama* becerisine ait görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme temalarında toplam 104 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmişken 2018 öğretim programında ise toplam 125 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmiştir.

Tablo 13

2005 ve 2018 Yılı SBDÖP’de 7. Sınıf Düzeyinde Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisine Ait Beceri-Kazanım-Öğrenme Alanı İlişkisi ve Beceriye Kitapta Yer Verilme Durumu

Öğrenme Alanı/ Yıllar	Kazanımlar	Görsel	Bilgi	Etkinlik	Haber	Değerlendirme	Toplam	
Kültür ve miras	2005	SB.7.3.2. Kanıtlara dayanarak Osmanlı Devleti’nin siyasi güç olarak ortaya çıkışını etkileyen faktörleri açıklar.	2	4	0	0	1	7
		SB.7.3.3.Osmanlı Devleti’nin fetih ve mücadelelerini, Osmanlı’da ticaretin ve denizlerin önemi açısından değerlendirir.	4	12	1	0	0	17
	2018	SB.7.2.1. Osmanlı Devleti’nin siyasi güç olarak ortaya çıkış sürecini ve bu süreci etkileyen faktörleri açıklar.	0	8	0	0	0	8
		SB.7.2.3. Avrupa’daki gelişmelerle bağlantılı olarak Osmanlı Devleti’ni değişime zorlayan süreçleri kavrar.	2	12	2	0	0	16
İnsanlar, yerler ve çevreler	2005	SB.7.2.2. Tablo ve grafiklerden yararlanarak, ülkemiz nüfusunun özellikleri ile ilgili verileri yorumlar.	7	3	2	0	0	12
	2018	SB.7.3.2. Türkiye’de nüfusun dağılımını etkileyen faktörlerden hareketle Türkiye’nin demografik özelliklerini yorumlar.	8	4	4	0	0	16
Güç, yönetim ve toplum	2005	SB.7.6.1. Tarihsel süreçte Türk devletlerinde yönetim şekli ve egemenlik anlayışındaki değişim ve sürekliliği fark eder.	0	5	0	0	0	5
	2018	-						
Bilim, teknoloji ve toplum	2005	SB.7.4.1. İlk uygarlıkların bilimsel ve teknolojik gelişmelere katkılarına örnekler verir.	4	5	0	0	0	9
	2018	SB.7.4.1. Bilginin korunması, yaygınlaştırılması ve aktarılmasında değişim ve sürekliliği inceler.	5	7	0	0	0	12
Etkin vatandaşlık	2005	-						
	2018	SB.7.6.1. Demokrasinin ortaya çıkışını, gelişim evrelerini ve günümüzde ifade ettiği anlamları açıklar.						
Küresel bağlantılar	2005	SB.7.7.4. Düşünce, sanat ve edebiyat ürünlerinin, doğal varlıkların ve tarihi çevrelerin ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında insanlığın sorumluluğunun farkına varır.	1	2	1	0	0	4
	2018							
Toplam			33	62	10	0	1	106

Tablo 13 incelendiğinde, 2005 ve 2018 yılı 7.sınıf öğretim programında bulunan *“Kültür ve Miras”* öğrenme alanında *zaman ve kronolojiyi algılama* becerisine yer verilen kazanım sayısı her iki programda da 2’dir. 2005 ve 2018 yılı *“İnsanlar, Yerler ve Çevreler”* öğrenme alanında *zaman ve kronolojiyi algılama* becerisine yer verilen kazanım sayısı her iki programda da 1’dir. 2005 yılı *“Güç, Yönetim ve Toplum”* öğrenme alanı ile 2018 yılı *“Etkin Vatandaşlık”* öğrenme alanındaki bu beceriye yer verilen kazanım sayısı 1’dir. 2005 ve 2018 yılı *“Bilim, Teknoloji ve Toplum”* öğrenme alanında *zaman ve kronolojiyi algılama* becerisine yer verilen kazanım sayısı her iki program da 1’dir. 2005 yılı *“Küresel Bağlantılar”* öğrenme alanında *zaman ve kronolojiyi algılama* becerisine yer verilen kazanım sayısı 1 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanıma rastlanmamıştır. 2005 ve 2018 yılı *“Birey ve Toplum”* *“Üretim, Dağıtım ve Tüketim”* öğrenme alanlarında *zaman ve*

kronolojiyi algılama becerisine ait kazanımlara yer verilmediği görülmüştür. 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında *zaman ve kronolojiyi algılama* becerisine ait görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme temalarında toplam 54 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmişken 2018 öğretim programında ise toplam 52 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmiştir.

Tablo 14

2005 ve 2018 Yılı SBDÖP'de 4. Sınıf Düzeyinde Mekânı Algılama Becerisine Ait Beceri-Kazanım-Öğrenme Alanı İlişkisi ve Beceriye Kitapta Yer Verilme Durumu

Öğrenme Alanı/ Yıllar	Kazanımlar	Görsel	Bilgi	Etkinlik	Haber	Değerlendirme	Toplam	
Kültür ve miras	2005	-						
	2018	SB.4.2.2. Ailesi ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri araştırarak örnekler verir.	4	5	2	0	0	11
İnsanlar, yerler ve çevreler	2005	SB.4.3.4. Çevresindeki bir yerin krokisini çizer.	4	2	2	0	1	9
	2018	SB.4.3.2. Günlük yaşamında kullandığı mekânların krokisini çizer.	1	6	2	0	2	11
		SB.4.3.3. Yaşadığı çevredeki doğal ve beşerî unsurları ayırt eder.	6	2	1	0	0	9
		SB.4.3.5. Yaşadığı yer ve çevresindeki yer şekilleri ve nüfus özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.	4	5	6	0	0	15
Küresel bağlantılar	2005	SB.4.8.2. Görsel materyallerden yararlanarak çeşitli toplumların günlük yaşamlarına ilişkin çıkarımlarda bulunur.	9	0	3	0	1	13
		SB.4.8.3. Kendisi ile başka bir toplumdaki yaşatlarının günlük yaşamlarını karşılaştırır.						
	2018	SB.4.7.1. Dünya üzerindeki çeşitli ülkeleri tanıtır.	4	3	0	0	0	7
		SB.4.7.2. Türkiye'nin komşuları ve diğer Türk Cumhuriyetleri ile olan ilişkilerini kavrar.	9	8	0	0	3	20
		SB.4.7.3. Farklı ülkelere ait kültürel unsurlarla ülkemizin sahip olduğu kültürel unsurları karşılaştırır.	3	1	0	0	1	5
Toplam		44	32	16	0	8	100	

Tablo 14 incelendiğinde, 2005 yılı 4.sınıf öğretim programında bulunan "*Kültür ve Miras*" öğrenme alanında *mekânı algılama* becerisine ait kazanıma yer verilmemişken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı kazanım sayısı 1'dir. 2005 yılı "*İnsanlar, Yerler ve Çevreler*" öğrenme alanında *mekânı algılama* becerisine yer verilen kazanım sayısı 1 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 3'e çıkmıştır. 2005 yılı "*Küresel Bağlantılar*" öğrenme alanında *mekânı algılama* becerisine yer verilen kazanım sayısı 2 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 3'e çıkmıştır. 2005 yılı "*Güç, Yönetim ve Toplum*" "*Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler*" 2018 yılında "*Etkin Vatandaşlık*" ve her iki programda bulunan "*Birey ve Toplum*" "*Üretim, Dağıtım ve Tüketim*" "*Bilim, Teknoloji ve Toplum*" öğrenme alanlarında *mekânı algılama* becerisine ait kazanımlara yer verilmediği görülmüştür. 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında *mekânı algılama* becerisine ait görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme temalarında toplam 54 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmişken 2018 öğretim programında ise toplam 52 beceri ile ilişkili tema tespit edilmiştir.

Tablo 15

2005 ve 2018 Yılı SBDÖP'de 5. Sınıf Düzeyinde Mekânı Algılama Becerisine Ait Beceri-Kazanım-Öğrenme Alanı İlişkisi ve Beceriye Kitapta Yer Verilme Durumu

Öğrenme Alanı/ Yıllar	Kazanımlar	Görsel	Bilgi	Etkinlik	Haber	Değerlendirme	Toplam
Kültür ve miras	2005 SB.5.2.1. Çevresindeki ve ülkemizin çeşitli yerlerindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesnelere ve yapıtları tanıtır.	13	7	3	0	4	27
	2018 SB.5.2.1. Somut kalıntılardan yola çıkarak Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarının insanlık tarihine önemli katkılarını fark eder.	6	4	1	0	3	14
	SB.5.2.2. Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesnelere ve eserleri tanıtır.	7	6	4	0	3	20
İnsanlar, yerler ve çevreler	2005 SB.5.3.3. Yaşadığı bölgedeki insanların yoğun olarak yaşadıkları yerlerle coğrafi özellikleri ilişkilendirir.	16	4	2	0	0	22
	2018 SB.5.3.3. Yaşadığı yer ve çevresindeki doğal özellikler ile beşerî özelliklerin nüfus ve yerleşme üzerindeki etkilerine örnekler verir.	9	7	3	0	0	19
Küresel bağlantılar	2005 SB.5.8.1. Dünya çocuklarının ortak yönlerini ve ilgi alanlarını fark eder.	7	0	0	0	0	7
	SB.5.8.4. Çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir.	8	8	3	0	1	20
	SB.5.8.5. Ortak mirasın tanınmasında turizmin yerini fark eder.	8	3	0	0	0	11
	2018 SB.5.7.3. Turizmin uluslararası ilişkilerdeki önemini açıklar.	4	0	0	2	0	6
	SB.5.7.4. Çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir.	5	5	6	2	0	18
Toplam		83	44	22	4	11	164

Tablo 15 incelendiğinde, 2005 yılı 5.sınıf öğretim programında bulunan “Kültür ve Miras” öğrenme alanında *mekânı algılama* becerisine yer verilen kazanım sayısı 1 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 2’ye çıkmıştır. 2005 ve 2018 yılı “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında bu beceriye yer verilen kazanım sayısı her iki programda da 1’dir. 2005 yılı “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında bu beceriye yer verilen kazanım sayısı 3 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 2’ye düşmüştür. 2005 yılı “Güç, Yönetim ve Toplum” “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler” 2018 yılında “Etkin Vatandaşlık” ve her iki programda bulunan “Birey ve Toplum” “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanlarında *mekânı algılama* becerisine ait kazanımlara yer verilmediği görülmüştür. 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında *mekânı algılama* becerisine ait görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme temalarında toplam 87 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmişken 2018 öğretim programında ise toplam 70 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmiştir.

Tablo 16

2005 ve 2018 Yılı SBDÖP’de 6. Sınıf Düzeyinde Mekânı Algılama Becerisine Ait Beceri-Kazanım-Öğrenme Alanı İlişkisi ve Beceriye Kitapta Yer Verilme Durumu

Öğrenme Alanı/ Yıllar	Kazanımlar	Görsel	Bilgi	Etkinlik	Haber	Değerlendirme	Toplam
Kültür ve miras	2005 SB.6.3.5. Görsel ve yazılı materyallerden yararlanarak İslamiyet’in ortaya çıkışı ve yayılışını inceler.	7	0	0	0	0	7
	SB.6.3.9. Orta Asya ilk Türk devletleri ve Türk-İslam devletlerinin Türk kültür, sanat ve estetik anlayışına katkılarına kanıtlar gösterir.	5	3	1	0	0	9

	2018	SB.6.2.2. İslamiyet'in ortaya çıkışını ve beraberinde getirdiği değişimleri yorumlar.	7	0	0	0	0	7
		SB.6.2.4. Türklerin Anadolu'yu yurt edinme sürecini XI ve XIII. yüzyıllar kapsamında analiz eder.	10	8	0	0	0	18
İnsanlar, yerler ve çevreler	2005	SB.6.2.3. Dünyanın farklı doğal ortamlarındaki insan yaşantılarından yola çıkarak, iklim özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.	13	10	2	0	0	25
	2018	SB.6.3.4. Dünyanın farklı doğal ortamlarındaki insan yaşantılarından yola çıkarak iklim özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.	5	4	4	0	0	13
Küresel bağlantılar	2005	SB.6.5.1. Görsel materyalleri ve verileri kullanarak dünyada nüfus ve ekonomik faaliyetlerin dağılımının nedenleri hakkında çıkarımlarda bulunur.	8	10	1	0	1	20
	2018	-	-	-	-	-	-	-
Toplam			55	35	8	0	1	99

Tablo 16 incelendiğinde, 2005 ve 2018 yılı 6.sınıf öğretim programında bulunan “Kültür ve Miras” öğrenme alanında *mekânı algılama* becerisine yer verilen kazanım sayısı her iki program da 2’dir. 2005 ve 2018 yılı “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında bu beceriye ait kazanım sayısı her iki programda da 1’dir. 2005 yılı “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında bu beceriye ait kazanım sayısı 1 iken 2018 yılında kazanım sayısına yer verilmemiştir. 2005 yılı “Güç, Yönetim ve Toplum” 2018 yılında “Etkin Vatandaşlık” ve her iki programda bulunan “Birey ve Toplum” “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanlarında *mekânı algılama* becerisine ait kazanımlara yer verilmediği görülmüştür. 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında *mekânı algılama* becerisine ait görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme temalarında toplam 60 beceri ile ilişkili tema tespit edilmişken 2018 öğretim programında ise toplam 39 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmiştir.

Tablo 17

2005 ve 2018 Yılı SBDÖP’de 7. Sınıf Düzeyinde Mekânı Algılama Becerisine Ait Beceri-Kazanım İlişkisi ve Beceriye Kitapta Yer Verilme Durumu

Öğrenme Alanı/ Yıllar	Kazanımlar	Görsel	Bilgi	Etkinlik	Haber	Değerlendirme	Toplam
Kültür ve miras	SB.7.3.1. Türkiye Selçukluları döneminde Türklerin siyasal mücadeleleri ve kültürel faaliyetlerinin Anadolu’nun Türkleşme sürecine katkılarını değerlendirir.	19	10	2	0	0	31
	SB.7.3.5. Şehir incelemesi yoluyla, Türk kültür, sanat ve estetik anlayışındaki değişim ve sürekliliğe ilişkin kanıtlar gösterir.	15	6	2	0	1	24
	SB.7.2.5. Osmanlı kültür, sanat ve estetik anlayışına örnekler verir.	11	0	0	0	0	11
İnsanlar, yerler ve çevreler	SB.7.2.1. Görsel materyaller ve verilerden yararlanarak Türkiye’de nüfusun dağılımının neden ve sonuçlarını tartışır.	17	10	1	0	0	28
	SB.7.3.1. Örnek incelemeler yoluyla geçmişten günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur.	9	5	6	0	3	23
Toplam		71	31	11	0	4	117

Tablo 17 incelendiğinde, 2005 yılı 7. sınıf öğretim programında bulunan “Kültür ve Miras” öğrenme alanında *mekânı algılama* becerisine yer verilen kazanım sayısı 2 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 1’e düşmüştür. 2005 ve 2018 yılı “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında bu beceriye yer verilen kazanım sayısı her iki programda da 1’dir. 2005 yılı

“Güç, Yönetim ve Toplum” 2018 yılında “Etkin Vatandaşlık” ve her iki programda bulunan “Birey ve Toplum” “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” “Bilim, Teknoloji ve Toplum” “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanlarında *mekânı algılama* becerisine ait kazanımlara yer verilmediği görülmüştür. 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında *mekânı algılama* becerisine ait görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme temalarında toplam 83 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmişken 2018 öğretim programında ise toplam 34 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmiştir.

Tablo 18

2005 ve 2018 Yılı SBDÖP’de 4. Sınıf Düzeyinde Harita Okuryazarlığı Becerisine Ait Beceri-Kazanım-Öğrenme Alanı İlişkisi ve Beceriye Kitapta Yer Verilme Durumu

Öğrenme Alanı/ Yıllar	Kazanımlar	Görsel	Bilgi	Etkinlik	Haber	Değerlendirme	Toplam	
Kültür ve miras	2005	-						
	2018	SB.4.2.4. Millî Mücadele kahramanlarının hayatlarından hareketle Millî Mücadele’nin önemini kavrar.	2	1	0	0	0	3
İnsanlar, yerler ve çevreler	2005	SB.4.3.8. Doğal afetler karşısında hazırlıklı olur.	1	1	0	0	0	2
	2018	SB.4.3.5. Yaşadığı yer ve çevresindeki yer şekilleri ve nüfus özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.	4	5	2	0	0	11
		SB.4.3.6. Doğal afetlere yönelik gerekli hazırlıkları yapar.	1	1	0	0	0	2
Küresel bağlantılar	2005	SB.4.8.1. Dünya üzerinde çeşitli ülkeler olduğunu fark eder.	2	0	2	0	1	5
		SB.4.8.2. Görsel materyallerden yararlanarak çeşitli toplumların günlük yaşamlarına ilişkin çıkarımlarda bulunur.	6	0	0	0	0	6
	2018	SB.4.8.3. Kendisi ile başka bir toplumdaki yaşatlarının günlük yaşamlarını karşılaştırır.	2	0	1	0	0	3
		SB.4.7.1. Dünya üzerindeki çeşitli ülkeleri tanıtır.	3	0	0	0	0	3
		SB.4.7.2. Türkiye’nin komşuları ve diğer Türk Cumhuriyetleri ile olan ilişkilerini kavrar.	3	0	0	0	0	3
Toplam		21	8	5	0	1	33	

Tablo 18 incelendiğinde, 2005 yılı 4.sınıf öğretim programında bulunan “Kültür ve Miras” öğrenme alanında *harita okuryazarlığı* becerisine ait kazanım bulunmamışken 2018 yılında beceri ile ilişkili yer verilen kazanım sayısı 1’dir. 2005 yılı “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında *harita okuryazarlığı* becerisine yer verilen kazanım sayısı 1 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 2’ye çıkmıştır. 2005 yılı “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında *harita okuryazarlığı* becerisine yer verilen kazanım sayısı 3 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 2’ye düşmüştür. 2005 yılı “Güç, Yönetim ve Toplum” “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler” 2018 yılında “Etkin Vatandaşlık” ve her iki programda bulunan “Birey ve Toplum” “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanlarında harita okuryazarlığı becerisine ait kazanımlara yer verilmediği görülmüştür. 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında *harita okuryazarlığı* becerisine ait görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme temalarında toplam 13 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmişken 2018 öğretim programında ise toplam 22 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmiştir.

Tablo 19

2005 ve 2018 Yılı SBDÖP’de 5. Sınıf Düzeyinde Harita Okuryazarlığı Becerisine Ait Beceri-Kazanım-Öğrenme Alanı İlişkisi ve Beceriye Kitapta Yer Verilme Durumu

Öğrenme Alanı/ Yıllar	Kazanımlar	Görsel	Bilgi	Etkinlik	Haber	Değerlendirme	Toplam
Kültür ve miras	2005 SB.5.2.1. Çevresindeki ve ülkemizin çeşitli yerlerindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesnelere ve yapıtları tanıır.	1	0	1	0	0	2
	2018 SB.5.2.1. Somut kalıntılarından yola çıkarak Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarının insanlık tarihine önemli katkıları fark eder.	1	0	1	0	0	2
İnsanlar, yerler ve çevreler	2005 SB.5.3.1. Türkiye’nin kabartma haritası üzerinde yaşadığı bölgenin yüzey şekillerini genel olarak tanıır.	4	3	2	0	1	10
	SB.5.3.2. Yaşadığı bölgede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar.	5	0	1	0	0	6
	SB.5.3.3. Yaşadığı bölgedeki insanların yoğun olarak yaşadıkları yerlerle coğrafi özellikleri ilişkilendirir.	8	0	1	0	0	9
	SB.5.3.5. Yaşadığı bölgede görülen bir afet ile bölgenin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir.	1	1	0	0	0	2
	2018 SB.5.3.1. Haritalar üzerinde yaşadığı yer ve çevresinin yeryüzü şekillerini genel olarak açıklar.	3	3	4	0	2	12
	SB.5.3.2. Yaşadığı çevrede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar.	2	0	1	0	0	3
	SB.5.3.3. Yaşadığı yer ve çevresindeki doğal özellikler ile beşerî özelliklerin nüfus ve yerleşme üzerindeki etkilerine örnekler verir.	1	0	1	0	0	2
	SB.5.3.4. Yaşadığı çevredeki afetlerin ve çevre sorunlarının oluşum nedenlerini sorgular.	1	1	1	0	1	4
Üretim, dağıtım ve tüketim	2005 SB.5.4.1. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetleri fark eder. SB.5.4.2. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetler ile coğrafi özellikleri ilişkilendirir.	7	0	6	0	0	13
	SB.5.4.3. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler. SB.5.4.4. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlerin ülke ekonomisindeki yerini değerlendirir.						
Küresel bağlantılar	2018 -	-	-	-	-	-	-
	2005 SB.5.8.1. Dünya çocuklarının ortak yönlerini ve ilgi alanlarını fark eder.	7	0	0	0	0	7
	SB.5.8.2. Ülkeler arasında ekonomik alışveriş olduğunu fark eder.	13	0	0	0	0	13
	2018 -	-	-	-	-	-	-
Toplam		54	5	19	0	4	85

Tablo 19 incelendiğinde, 2005 ve 2018 yılı 5.sınıf öğretim programında bulunan “Kültür ve Miras” öğrenme alanında *harita okuryazarlığı becerisine* yer verilen kazanım sayısı her iki programda da 1’dir. 2005 ve 2018 yılı “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında *harita okuryazarlığı becerisine* yer verilen kazanım sayısı her iki programda da 4’dür. 2005 yılı “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında *harita okuryazarlığı becerisine* yer verilen kazanım sayısı 4 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanımlara yer verilmemiştir. 2005 yılı “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında *harita okuryazarlığı becerisine* yer verilen kazanım sayısı 2 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanıma yer verilmemiştir. 2005 yılı “Güç, Yönetim ve Toplum” “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler” 2018 yılında “Etkin Vatandaşlık” ve her iki programda bulunan “Birey ve Toplum” “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanlarında *harita okuryazarlığı becerisine* ait kazanımlara yer verilmediği görülmüştür. 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında *harita*

okuryazarlığı becerisine ait görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme temalarında toplam 54 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmişken 2018 öğretim programında ise toplam 31 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmiştir.

Tablo 20

2005 ve 2018 Yılı SBDÖP'de 6. Sınıf Düzeyinde Harita Okuryazarlığı Becerisine Ait Beceri-Kazanım-Öğrenme Alanı İlişkisi ve Beceriye Kitapta Yer Verilme Durumu

Öğrenme Alanı/ Yıllar	Kazanımlar	Görsel	Bilgi	Etkinlik	Haber	Değerlendirme	Toplam
Kültür ve miras	SB.6.3.1. Destan, yazıt ve diğer belgelerden yararlanarak, Orta Asya ilk Türk devletlerinin siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.	4	1	2	0	0	7
	SB.6.3.2. Orta Asya ilk Türk devletlerinin kültürel özellikleriyle yaşadıkları yerlerin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir.						
	SB.6.3.4. İpek Yolu'nun toplumlar arası siyasal, kültürel ve ekonomik ilişkilerdeki rolünü fark eder.	2	0	1	0	0	3
	SB.6.3.5. Görsel ve yazılı materyallerden yararlanarak İslamiyet'in ortaya çıkışı ve yayılışını inceler.	2	0	0	0	0	2
	SB.6.3.7. Dönemin devlet adamları ve Türk büyüklerinin hayatından yararlanarak ilk Türk- İslam devletlerinin siyasal, sosyal ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.	3	0	0	0	0	3
2018	SB.6.2.1. Orta Asya'da kurulan ilk Türk devletlerinin coğrafi, siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.	6	0	2	0	0	8
	SB.6.2.2. İslamiyet'in ortaya çıkışını ve beraberinde getirdiği değişimleri yorumlar.	2	0	1	0	0	3
	SB.6.2.3. Türklerin İslamiyet'i kabulleri ile birlikte siyasal, sosyal ve kültürel alanlarda meydana gelen değişimleri fark eder.	3	0	0	0	0	3
	SB.6.2.4. Türklerin Anadolu'yu yurt edinme sürecini XI ve XIII. yüzyıllar kapsamında analiz eder.	3	0	0	0	0	3
	SB.6.2.5. Tarihi ticaret yollarının toplumlar arası siyasal, kültürel ve ekonomik ilişkilerdeki rolünü açıklar.	3	0	1	0	0	4
İnsanlar, yerler ve çevreler	SB.6.2.1. Farklı ölçeklerde çizilmiş haritalardan yararlanarak ölçek değiştiğinde haritanın değişen özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.	8	6	5	0	2	21
	SB.6.2.2. Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar.						
	SB.6.2.3. Dünyanın farklı doğal ortamlarındaki insan yaşantılarından yola çıkarak, iklim özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.	1	0	1	0	0	2
	SB.6.2.4. Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye'de görülen iklim türlerinin özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.	2	0	2	0	0	4
	SB.6.2.5. Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye'deki iklim tiplerinin dağılımında, konumun ve yeryüzü şekillerinin rolünü açıklar.	2	0	2	0	0	4
2005	SB.6.2.7. Anadolu ve Mezopotamya'da yaşamış ilk uygarlıkların yerleşme ve ekonomik faaliyetleri ile sosyal yapıları arasındaki etkileşimi fark eder.	3	0	0	0	0	3
	SB.6.3.1. Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar.	4	1	3	0	0	8
2018	SB.6.3.2. Türkiye'nin temel fiziki coğrafya özelliklerinden yer şekillerini, iklim özelliklerini ve bitki örtüsünü ilgili haritalar üzerinde inceler.	7	0	3	0	2	12

		SB.6.3.3. Türkiye'nin temel beşerî coğrafya özelliklerini ilgili haritalar üzerinde gösterir.	8	0	7	0	0	15
		SB.6.3.4. Dünyanın farklı doğal ortamlarındaki insan yaşantılarından yola çıkarak iklim özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.	1	0	1	0	1	3
Üretim, dağıtım ve tüketim	2005	SB.6.4.1. Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirerek, bunların ülke ekonomisindeki yerini ve önemini değerlendirir.	3	0	3	0	2	8
	2018	SB.6.5.1. Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirir.	1	0	0	0	0	1
Küresel bağlantılar	2005	SB.6.5.1. Görsel materyalleri ve verileri kullanarak dünyada nüfus ve ekonomik faaliyetlerin dağılımının nedenleri hakkında çıkarımlarda bulunur.	4	0	1	0	1	6
		SB.6.5.2. Ülkemizin diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini, kaynaklar ve ihtiyaçlar açısından değerlendirir.	1	0	1	0	0	2
	2018	SB.6.7.1. Ülkemizin Türk Cumhuriyetleri ve komşu devletlerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerini analiz eder.	1	0	1	0	0	2
		SB.6.7.3. Ülkemizin sahip olduğu siyasi, askerî, ekonomik ve kültürel özelliklere bağlı olarak uluslararası alanda üstlendiği rolleri analiz eder.	1	0	0	0	0	1
Toplam			73	2	35	0	8	124

Tablo 20 incelendiğinde, 2005 ve 2018 yılı 6.sınıf öğretim programında bulunan “Kültür ve Miras” öğrenme alanında *harita okuryazarlığı* becerisine yer verilen kazanım sayısı her iki programda da 5’tir. 2005 yılı “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında *harita okuryazarlığı* becerisine yer verilen kazanım sayısı 6 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 4’e düşmüştür. 2005 ve 2018 yılı “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında harita okuryazarlığı becerisine yer verilen kazanım sayısı her iki programda da 1’dir. 2005 ve 2018 yılı “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında *harita okuryazarlığı* becerisine yer verilen kazanım sayısı her iki programda da 2’dir. 2005 yılı “Güç, Yönetim ve Toplum” 2018 yılında “Etkin Vatandaşlık” ve her iki programda bulunan “Birey ve Toplum” “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanlarında *harita okuryazarlığı* becerisine ait kazanımlara yer verilmediği görülmüştür. 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında *harita okuryazarlığı* becerisine ait görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme temalarında toplam 56 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmişken 2018 öğretim programında ise toplam 60 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmiştir.

Tablo 21

2005 ve 2018 Yılı SBDÖP’de 7. Sınıf Düzeyinde Harita Okuryazarlığı Becerisine Ait Beceri-Kazanım-Öğrenme Alanı İlişkisi ve Beceriye Kitapta Yer Verilme Durumu

Öğrenme Alanı/ Yıllar	Kazanımlar	Görsel	Bilgi	Etkinlik	Haber	Değerlendirme	Toplam	
Kültür ve miras	2005	SB.7.3.1. Türkiye Selçukluları döneminde Türklerin siyasal mücadeleleri ve kültürel faaliyetlerinin Anadolu’nun Türkleşme sürecine katkılarını değerlendirir.	7	0	1	0	0	8
		SB.7.3.2. Kanıtlara dayanarak Osmanlı Devleti’nin siyasi güç olarak ortaya çıkışını etkileyen faktörleri açıklar.	3	0	1	0	1	5
		SB.7.3.3. Osmanlı Devleti’nin fetih ve mücadelelerini, Osmanlı’da ticaretin ve denizlerin önemi açısından değerlendirir.	4	0	0	0	0	4
2018	SB.7.2.1. Osmanlı Devleti’nin siyasi güç olarak ortaya çıkış sürecini ve bu süreci etkileyen faktörleri açıklar.	2	0	0	0	0	2	

		SB.7.2.2. Osmanlı Devleti'nin fetih siyasetini örnekler üzerinden analiz eder.	3	0	0	0	0	3
		SB.7.2.3. Avrupa'daki gelişmelerle bağlantılı olarak Osmanlı Devleti'ni değişime zorlayan süreçleri kavrar.	2	0	0	0	0	2
İnsanlar, yerler ve çevreler	2005	SB.7.2.1. Görsel materyaller ve verilerden yararlanarak Türkiye'de nüfusun dağılımının neden ve sonuçlarını tartışır.	1	0	0	0	0	1
	2018	SB.7.3.2. Türkiye'de nüfusun dağılımını etkileyen faktörlerden hareketle Türkiye'nin demografik özelliklerini yorumlar.	1	0	0	0	0	1
		SB.7.3.3. Örnek incelemeler yoluyla göçün neden ve sonuçlarını tartışır.	1	0	0	0	0	1
Üretim, dağıtım ve tüketim	2005	SB.7.5.2. Kaynakların, ürünlerin ve ticaret yollarının devletlerin gelişmesindeki önemine tarihten ve günümüzden örnekler verir.	4	0	2	0	0	6
	2018	-	-	-	-	-	-	-
	2005	-	-	-	-	-	-	-
Bilim, teknoloji ve toplum	2018	SB.7.4.2. Türk-İslam medeniyetinde yetişen bilginlerin bilimsel gelişme sürecine katkılarını tartışır.	1	0	0	0	0	1
	2005	SB.7.7.1. 20. Yüzyılın başında Osmanlı Devleti ve Avrupa ülkelerinin siyasî ve ekonomik yapısıyla I. Dünya Savaşı'nın sebep ve sonuçlarını ilişkilendirir.	6	0	0	0	0	6
Küresel bağlantılar	2018	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam		35	0	4	0	1	40

Tablo 21 incelendiğinde, 2005 ve 2018 yılı 7.sınıf öğretim programında bulunan “Kültür ve Miras” öğrenme alanında *harita okuryazarlığı* becerisine yer verilen kazanım sayısı her iki programda da 3’tür. 2005 yılı “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında *harita okuryazarlığı* becerisine yer verilen kazanım sayısı 1 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayı 2’ye çıkmıştır. 2005 yılı “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanında *harita okuryazarlığı* becerisine yer verilen kazanım sayısı 1 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanıma rastlanmamıştır. 2005 yılı “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında *harita okuryazarlığı* becerisine yer verilen kazanım sayısı 1 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanıma rastlanmamıştır. 2005 yılı “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında *harita okuryazarlığı* becerisine yer verilen kazanım sayısı 1 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanıma rastlanmamı. 2005 yılı “Güç, Yönetim ve Toplum” 2018 yılında “Etkin Vatandaşlık” ve her iki programda bulunan “Birey ve Toplum” öğrenme alanlarında *harita okuryazarlığı* becerisine ait kazanımlara yer verilmediği görülmüştür. 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında *harita okuryazarlığı* becerisine ait görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme temalarında toplam 30 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmişken 2018 öğretim programında ise toplam 10 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmiştir.

Tablo 22

2005 ve 2018 Yılı SBDÖP’de 4. Sınıf Düzeyinde Gözlem Becerisine Ait Beceri-Kazanım-Öğrenme Alanı İlişkisi ve Beceriye Kitapta Yer Verilme Durumu

Öğrenme Alanı/ Yıllar	Kazanımlar	Görsel	Bilgi	Etkinlik	Haber	Değerlendirme	Toplam
İnsanlar, yerler ve çevreler	2005 SB.4.3.6. Çevresinde gördüğü doğal ve beşerî unsurları ayırt eder.	3	0	4	0	1	8
	2018 SB.4.3.3. Yaşadığı çevredeki doğal ve beşerî unsurları ayırt eder.	0	0	1	0	0	1
		SB.4.3.4. Çevresinde meydana gelen hava olaylarını gözlemleyerek bulgularını resimli grafiklere aktarır.	5	1	2	0	0

Küresel bağlantılar	2005	SB.4.8.2. Görsel materyallerden yararlanarak çeşitli toplumların günlük yaşamlarına ilişkin çıkarımlarda bulunur. SB.4.8.3. Kendisi ile başka bir toplumdaki yaşatlarının günlük yaşamlarını karşılaştırır.	11	0	5	0	0	16
	2018	-						
Toplam			19	1	12	0	1	33

Tablo 22 incelendiğinde, 2005 yılı 4.sınıf öğretim programında bulunan “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında *gözlem* becerisine yer verilen kazanım sayısı 1 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 2’ye çıkmıştır. 2005 “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında *gözlem* becerisine yer verilen kazanım sayısı 2 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanıma rastlanmamıştır. 2005 yılı “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler” “Güç, Yönetim ve Toplum” 2018 yılında “Etkin Vatandaşlık” ve her iki programda bulunan “Birey ve Toplum” “Kültür ve Miras” “Bilim, Teknoloji ve Toplum” “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanlarında *gözlem* becerisine ait kazanımlara yer verilmediği görülmüştür. 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında *gözlem* becerisine ait görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme temalarında toplam 24 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmişken 2018 öğretim programında ise toplam 9 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmiştir.

Tablo 23

2005 ve 2018 Yılı SBDÖP’de 5. Sınıf Düzeyinde Gözlem Becerisine Ait Beceri-Kazanım-Öğrenme Alanı İlişkisi ve Beceriye Kitapta Yer Verilme Durumu

Öğrenme Alanı/ Yıllar	Kazanımlar	Görsel	Bilgi	Etkinlik	Haber	Değerlendirme	Toplam	
Kültür ve miras	2005	-						
	2018	SB.5.2.3. Ülkemizin çeşitli yerlerinin kültürel özellikleri ile yaşadığı çevrenin kültürel özelliklerini karşılaştırarak bunlar arasındaki benzer ve farklı unsurları belirler.	2	0	1	0	0	3
İnsanlar, yerler ve çevreler	2005	SB.5.3.2. Yaşadığı bölgede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar.	5	0	3	1	0	9
		SB.5.3.4. Yaşadığı bölgedeki insanların doğal ortamı değiştirme ve ondan yararlanma şekillerine kanıtlar gösterir.	0	0	3	0	0	3
	2018	SB.5.3.2. Yaşadığı çevrede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar.	1	2	0	0	0	3
Üretim, dağıtım ve tüketim	2005	-						
	2018	SB.5.5.1. Yaşadığı yerin ve çevresinin ekonomik faaliyetlerini analiz eder.	2	0	2	0	0	4
Toplam		10	2	9	1	0	22	

Tablo 23 incelendiğinde, 2005 yılı 5.sınıf öğretim programında bulunan “Kültür ve Miras” öğrenme alanında *gözlem* becerisine ait kazanıma rastlanmamışken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 1’dir. 2005 yılı “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında *gözlem* becerisine yer verilen kazanım sayısı 2 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 1’e düşmüştür. 2005 yılı “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında *gözlem* becerisine ait kazanıma yer verilmemişken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 1’dir. 2005 yılı “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler” “Güç, Yönetim ve Toplum” 2018 yılında “Etkin Vatandaşlık” ve her iki programda bulunan “Birey ve Toplum” “Bilim, Teknoloji ve Toplum” “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanlarında *gözlem* becerisine ait kazanımlara yer verilmediği görülmüştür. 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında *gözlem* becerisine ait görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme

temalarında toplam 12 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmişken 2018 öğretim programında ise toplam 10 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmiştir.

Tablo 24

2005 ve 2018 Yılı SBDÖP'de 6. Sınıf Düzeyinde Gözlem Becerisine Ait Beceri-Kazanım-Öğrenme Alanı İlişkisi ve Beceriye Kitapta Yer Verilme Durumu

Öğrenme Alanı/ Yıllar	Kazanımlar	Görsel	Bilgi	Etkinlik	Haber	Değerlendirme	Toplam	
Kültür ve miras	2005	SB.6.3.8. Örnek incelemeler yoluyla kutlama ve törenlerimizdeki uygulamaların kültürümüzü oluşturan unsurlarla ilişkisini değişim ve süreklilik açısından değerlendirir.	1	0	1	0	0	2
	2018	SB.6.3.9. Orta Asya ilk Türk devletleri ve Türk-İslam devletlerinin Türk kültür, sanat ve estetik anlayışına katkılarını kanıtlar gösterir.	8	0	2	0	0	10
		Toplam	9	0	3	0	0	12

Tablo 24 incelendiğinde, 2005 yılı 6. sınıf öğretim programında bulunan “Kültür ve Miras” öğrenme alanında *gözlem* becerisine yer verilen kazanım sayısı 2 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanıma yer verilmemiştir. 2005 yılı “Güç, Yönetim ve Toplum” 2018 yılında “Etkin Vatandaşlık” ve her iki programda bulunan “Birey ve Toplum” “Bilim, Teknoloji ve Toplum” “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanlarında *gözlem* becerisine ait kazanımlara yer verilmediği görülmüştür. 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında *gözlem* becerisine ait görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme temalarında toplam 12 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmişken 2018 öğretim programında ise bu beceri ile ilişkili temalara yer verilmediği tespit edilmiştir.

Tablo 25

2005 ve 2018 Yılı SBDÖP'de 7. Sınıf Düzeyinde Gözlem Becerisine Ait Beceri-Kazanım-Öğrenme Alanı İlişkisi ve Beceriye Kitapta Yer Verilme Durumu

Öğrenme Alanı/ Yıllar	Kazanımlar	Görsel	Bilgi	Etkinlik	Haber	Değerlendirme	Toplam	
Kültür ve miras	2005	SB.7.3.5. Şehir incelemesi yoluyla, Türk kültür, sanat ve estetik anlayışındaki değişim ve sürekliliğe ilişkin kanıtlar gösterir.	5	0	2	0	0	7
	2018	-						
İnsanlar, yerler ve çevreler	2005	SB.7.2.2. Tablo ve grafiklerden yararlanarak, ülkemiz nüfusunun özellikleri ile ilgili verileri yorumlar.	3	0	2	0	0	5
	2018	SB.7.2.5. Yerleşme ve seyahat özgürlüğünü açıklar.	2	0	1	0	0	3
		Toplam	10	0	5	0	0	15

Tablo 25 incelendiğinde, 2005 yılı 7. sınıf öğretim programında bulunan “Kültür ve Miras” öğrenme alanında *gözlem* becerisine yer verilen kazanım sayısı 1 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanıma yer verilmemiştir. 2005 yılı “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında

gözlem becerisine ait kazanım sayısı 2 iken 2018 yılında bu beceriye ait kazanıma rastlanmamıştır. 2005 yılı “*Güç, Yönetim ve Toplum*” 2018 yılında “*Etkin Vatandaşlık*” ve her iki programda bulunan “*Birey ve Toplum*” “*Bilim, Teknoloji ve Toplum*” “*Üretim, Dağıtım ve Tüketim*” “*Küresel Bağlantılar*” öğrenme alanlarında *gözlem* becerisi ile ilişkili kazanımlara yer verilmediği görülmüştür. 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında *gözlem* becerisine ait görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme temalarında toplam 15 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmişken 2018 öğretim programında ise bu beceri ile ilişkili temalara yer verilmediği tespit edilmiştir.

Tablo 26

2005 ve 2018 Yılı SBDÖP’de 4. Sınıf Düzeyinde Konum Analizi Becerisine Ait Beceri-Kazanım-Öğrenme Alanı İlişkisi ve Beceriye Kitapta Yer Verilme Durumu

Öğrenme Alanı/ Yıllar	Kazanımlar	Görsel	Bilgi	Etkinlik	Haber	Değerlendirme	Toplam
İnsanlar, yerler ve çevreler	2005 SB.4.3.1. Çeşitli yöntemlerle çevresindeki herhangi bir nesnenin kendisine göre bulunduğu yönü bulur.	10	6	3	0	1	20
	SB.4.3.4. Çevresindeki bir yerin krokisini çizer.	4	2	1	0	1	8
	2018 SB.4.3.1. Çevresindeki herhangi bir yerin konumu ile ilgili çıkarımlarda bulunur.	9	14	3	0	4	30
	SB.4.3.2. Günlük yaşamında kullandığı mekânların krokisini çizer.	1	6	1	0	3	11
	SB.4.3.5. Yaşadığı yer ve çevresindeki yer şekilleri ve nüfus özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.	1	1	0	0	0	2
Küresel bağlantılar	2005 SB.4.8.1. Dünya üzerinde çeşitli ülkeler olduğunu fark eder.	1	0	1	0	1	3
	SB.4.8.2. Görsel materyallerden yararlanarak çeşitli toplumların günlük yaşamlarına ilişkin çıkarımlarda bulunur.	6	0	0	0	0	6
	SB.4.8.3. Kendisi ile başka bir toplumdaki yaşatlarının günlük yaşamlarını karşılaştırır.	2	4	0	0	0	6
	2018 SB.4.7.1. Dünya üzerindeki çeşitli ülkeleri tanıtır.	0	9	0	0	0	9
	SB.4.7.2. Türkiye’nin komşuları ve diğer Türk Cumhuriyetleri ile olan ilişkilerini kavrar.						
Toplam		34	42	9	0	10	95

Tablo 26 incelendiğinde, 2005 yılı 4. sınıf öğretim programında bulunan “*İnsanlar, Yerler ve Çevreler*” öğrenme alanında *konum analizi* becerisine yer verilen kazanım sayısı 2 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 3’e çıkmıştır. 2005 yılı “*Küresel Bağlantılar*” öğrenme alanında *konum analizi* becerisine yer verilen kazanım sayısı 3 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 2’ye düşmüştür. 2005 yılı “*Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler*” “*Güç, Yönetim ve Toplum*” 2018 yılında “*Etkin Vatandaşlık*” ve her iki programda bulunan “*Birey ve Toplum*” “*Kültür ve Miras*” “*Bilim, Teknoloji ve Toplum*” “*Üretim, Dağıtım ve Tüketim*” öğrenme alanlarında *konum analizi* becerisine ait kazanımlara yer verilmediği görülmüştür. 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında *konum analizi* becerisine ait görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme temalarında toplam 37 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmişken 2018 öğretim programında ise toplam 58 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmiştir.

Tablo 27

2005 ve 2018 Yılı SBDÖP'de 5. Sınıf Düzeyinde Konum Analizi Becerisine Ait Beceri-Kazanım-Öğrenme Alanı İlişkisi ve Beceriye Kitapta Yer Verilme Durumu

Öğrenme Alanı/ Yıllar	Kazanımlar	Görsel	Bilgi	Etkinlik	Haber	Değerlendirme	Toplam	
Küresel bağlantılar	2005	SB.5.8.1. Dünya çocuklarının ortak yönlerini ve ilgi alanlarını fark eder.	7	0	0	0	0	7
	2018	-						
Toplam		7	0	0	0	0	0	0

Tablo 27 incelendiğinde, 2005 yılı 5. sınıf öğretim programında bulunan “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında *konum analizi* becerisine yer verilen kazanım sayısı 1 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanıma rastlanmamıştır. 2005 yılı “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler” “Güç, Yönetim ve Toplum” 2018 yılında “Etkin Vatandaşlık” ve her iki programda bulunan “Birey ve Toplum” “Kültür ve Miras” “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” “Bilim, Teknoloji ve Toplum” “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanlarında *konum analizi* becerisine ait kazanımlara yer verilmediği görülmüştür. 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında *konum analizi* becerisine ait görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme temalarında toplam 7 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmişken 2018 öğretim programında ise bu beceri ile ilişkili temalara yer verilmediği tespit edilmiştir.

Tablo 28

2005 ve 2018 Yılı SBDÖP'de 6. Sınıf Düzeyinde Konum Analizi Becerisine Ait Beceri-Kazanım-Öğrenme Alanı İlişkisi ve Beceriye Kitapta Yer Verilme Durumu

Öğrenme Alanı/ Yıllar	Kazanımlar	Görsel	Bilgi	Etkinlik	Haber	Değerlendirme	Toplam	
İnsanlar, yerler ve çevreler	2005	SB.6.2.1. Farklı ölçeklerde çizilmiş haritalardan yararlanarak ölçek değiştiğinde haritanın değişen özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.	4	5	0	0	0	9
		SB.6.2.2. Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar.	5	10	4	0	0	19
		SB.6.2.4. Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye’de görülen iklim türlerinin özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.	6	7	0	0	0	13
	2018	SB.6.3.1. Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar.	5	12	3	0	0	20
Küresel bağlantılar	2005	SB.6.5.1. Görsel materyalleri ve verileri kullanarak dünyada nüfus ve ekonomik faaliyetlerin dağılımının nedenleri hakkında çıkarımlarda bulunur.	3	11	1	0	0	15
	2018	-						
Toplam		23	45	8	0	0	76	

Tablo 28 incelendiğinde, 2005 yılı 6. sınıf öğretim programında bulunan “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında *konum analizi* becerisine yer verilen kazanım sayısı 3 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 1’e düşmüştür. 2005 yılı “Küresel Bağlantılar” öğrenme

alanında *konum analizi* becerisine yer verilen kazanım sayısı 1 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanıma yer verilmemiştir. 2005 yılı “Güç, Yönetim ve Toplum” 2018 yılında “Etkin Vatandaşlık” ve her iki programda bulunan “Birey ve Toplum” “Kültür ve Miras” “Bilim, Teknoloji ve Toplum” “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanlarında *konum analizi* becerisine ait kazanımlara yer verilmediği görülmüştür. 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında *konum analizi* becerisine ait görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme temalarında toplam 56 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmişken 2018 öğretim programında ise toplam 20 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmiştir.

Tablo 29

2005 ve 2018 Yılı SBDÖP’de 7. Sınıf Düzeyinde Konum Analizi Becerisine Ait Beceri-Kazanım-Öğrenme Alanı İlişkisi ve Beceriye Kitapta Yer Verilme Durumu

Öğrenme Alanı/ Yıllar	Kazanımlar	Görsel	Bilgi	Etkinlik	Haber	Değerlendirme	Toplam
Kültür ve miras	2005	-					
	2018	SB.7.2.1. Osmanlı Devleti’nin siyasi güç olarak ortaya çıkış sürecini ve bu süreci etkileyen faktörleri açıklar.	0	1	1	0	0
Toplam		0	1	1	0	0	2

Tablo 29 incelendiğinde, 2005 yılı 7. sınıf öğretim programında bulunan “Kültür ve Miras” öğrenme alanında *konum analizi* becerisine ait kazanıma rastlanmamışken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 1’e çıkmıştır. 2005 yılı “Güç, Yönetim ve Toplum” 2018 yılında “Etkin Vatandaşlık” ve her iki programda bulunan “Birey ve Toplum” “Kültür ve Miras” “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” “Bilim, Teknoloji ve Toplum” “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanlarında *konum analizi* becerisine ait kazanımlara yer verilmediği görülmüştür. 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında *konum analizi* becerisine ait görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme temalarına yer verilmediği tespit edilmişken 2018 öğretim programında ise toplam 2 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmiştir.

Tablo 30

2005 ve 2018 Yılı SBDÖP’de 4. Sınıf Düzeyinde Tablo, Grafik ve Diyagram Çizme ve Yorumlama Becerisine Ait Beceri-Kazanım-Öğrenme Alanı İlişkisi ve Beceriye Kitapta Yer Verilme Durumu

Öğrenme Alanı/ Yıllar	Kazanımlar	Görsel	Bilgi	Etkinlik	Haber	Değerlendirme	Toplam
Birey ve toplum	SB.4.1.2. Duyguları ve düşünceleri arasındaki ilişkiyi fark eder.	1	0	0	0	1	2
	SB.4.1.3. Farklı durumlara ait duygu ve düşüncelerini ifade eder.	2	1	0	0	1	4
	2018	-					
İnsanlar, yerler ve çevreler	SB.4.3.5. Çevresinde meydana gelen hava olaylarını gözlemleyerek, bulgularını resimli grafiklere aktarır.	3	0	1	0	1	5
	SB.4.3.4. Çevresinde meydana gelen hava olaylarını gözlemleyerek bulgularını resimli grafiklere aktarır.	5	0	2	0	2	9

Bilim, teknoloji ve toplum	2005	SB.4.5.1. Çevresindeki teknolojik ürünleri, kullanım alanlarına göre sınıflandırır.	1	0	1	0	1	3
	2018	SB.4.4.1. Çevresindeki teknolojik ürünleri, kullanım alanlarına göre sınıflandırır.	1	0	1	0	0	2
		SB.4.4.2. Teknolojik ürünlerin geçmişteki ve bugünkü kullanımlarını karşılaştırır.	1	0	1	0	0	2
Üretim, dağıtım ve tüketim	2005	SB.4.4.3. Mevcut kaynaklarla ihtiyaçlarını ilişkilendirir.	1	0	1	0	0	2
	2018	SB.4.5.3. Sorumluluk sahibi bir birey olarak bilinçli tüketici davranışları sergiler.	2	0	2	0	0	4
		SB.4.5.4. Kendine ait örnek bir bütçe oluşturur.	1	0	1	0	0	2
Toplam			18	0	10	0	6	35

Tablo 30 incelendiğinde, 2005 yılı 4. sınıf öğretim programında bulunan “Birey ve Toplum” öğrenme alanında *tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama* becerisine yer verilen kazanım sayısı 2 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanıma yer verilmemiştir. 2005 ve 2018 yılı “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında *tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama* becerisine yer verilen kazanım sayısı her iki programda da 1’dir. 2005 yılı “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanında *tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama* becerisine yer verilen kazanım sayısı 1 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 2’ye çıkmıştır. 2005 yılı “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında *tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama* becerisine yer verilen kazanım sayısı 1 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 2’ye çıkmıştır. 2005 yılı “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler” “Güç, Yönetim ve Toplum” 2018 yılında “Etkin Vatandaşlık” ve her iki programda bulunan “Kültür ve Miras” “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanlarında *tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama* becerisine ait kazanımlara yer verilmediği görülmüştür. 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında *tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama* becerisine ait görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme temalarında toplam 15 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmişken 2018 öğretim programında ise toplam 19 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmiştir.

Tablo 31

2005 ve 2018 Yılı SBDÖP’de 5. Sınıf Düzeyinde Tablo, Grafik ve Diyagram Çizme ve Yorumlama Becerisine Ait Beceri-Kazanım-Öğrenme Alanı İlişkisi ve Beceriye Kitapta Yer Verilme Durumu

Öğrenme Alanı/ Yıllar	Kazanımlar	Görsel	Bilgi	Etkinlik	Haber	Değerlendirme	Toplam	
Kültür ve miras	2005	SB.5.2.1. Çevresindeki ve ülkemizin çeşitli yerlerindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesnelere ve yapıtları tanıtır.	1	0	0	0	1	2
		SB.5.2.6. Atatürk inkılablarıyla ilkelerini ilişkilendirir.	1	0	0	0	1	2
	2018	SB.5.2.2. Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesnelere ve eserleri tanıtır.	1	0	1	0	0	2
		SB.5.2.5. Günlük yaşamdaki kültürel unsurların tarihî gelişimini değerlendirir.	1	0	1	0	0	2
Üretim, dağıtım ve tüketim	2005	SB.5.4.1. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetleri fark eder. SB.5.4.2. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetler ile coğrafi özellikleri ilişkilendirir.	7	0	4	0	2	13
		SB.5.4.3. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler.						
		SB.5.4.4. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlerin ülke ekonomisindeki yerini değerlendirir.						
2018	-							

Küresel bağlantılar	2005	SB.5.8.2. Ülkeler arasında ekonomik alışveriş olduğunu fark eder.	3	0	2	0	1	6
	2018	-						
Etkin vatandaşlık	2005	-						
	2018	SB.5.6.3. Temel hakları ve bu hakları kullanmanın önemini açıklar.	1	0	1	0	0	2
		SB.5.6.4. Millî egemenlik ve bağımsızlık sembollerimizden Bayrağımıza ve İstiklâl Marşına değer verir.	1	0	1	0	0	2
Toplam			16	0	10	0	5	31

Tablo 31 incelendiğinde, 2005 ve 2018 yılı 5. Sınıf öğretim programında bulunan “Kültür ve Miras” öğrenme alanında *tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama* becerisine yer verilen kazanım sayısı her iki programda da 2’dir. 2005 yılı “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında *tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama* becerisine yer verilen kazanım sayısı 4 iken 2018 yılında bu beceriye ait kazanıma yer verilmemiştir. 2005 yılı “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında *tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama* becerisine yer verilen kazanım sayısı 1 iken 2018 yılında bu beceriye ait kazanıma yer verilmemiştir. 2005 yılı “Grup, Kurum ve Sosyal Örgütler” “Güç, Yönetim ve Toplum” öğrenme alanında *tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama* becerisine ait kazanıma yer verilmemişken bu öğrenme alanının 2018 yılındaki yansıması olan “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında *tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama* becerisine yer verilen kazanım sayısı 2’dir. 2005 yılı “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler” 2018 yılı her iki programda bulunan “Birey ve Toplum” “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanlarında *tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama* becerisine ait kazanımlara yer verilmediği görülmüştür. 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında *tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama* becerisine ait görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme temalarında toplam 22 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmişken 2018 öğretim programında ise toplam 9 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmiştir.

Tablo 32

2005 ve 2018 Yılı SBDÖP’de 6. Sınıf Düzeyinde Tablo, Grafik ve Diyagram Çizme ve Yorumlama Becerisine Ait Beceri-Kazanım-Öğrenme Alanı İlişkisi ve Beceriye Kitapta Yer Verilme Durumu

Öğrenme Alanı/ Yıllar	Kazanımlar	Görsel	Bilgi	Etkinlik	Haber	Değerlendirme	Toplam	
Birey ve toplum	2005	-						
	2018	SB.6.1.1. Sosyal rollerin zaman içerisindeki değişimini inceler.	1	0	1	0	0	2
		SB.6.1.2. Sosyal, kültürel ve tarihî bağların toplumsal birlikteliğin oluşmasındaki yerini ve rolünü analiz eder.	1	0	1	0	0	2
Kültür ve miras	2005	-						
	2018	SB.6.2.1. Orta Asya’da kurulan ilk Türk devletlerinin coğrafi, siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.	1	0	1	0	0	2
		SB.6.2.2. İslamiyet’in ortaya çıkışını ve beraberinde getirdiği değişimleri yorumlar.	1	0	1	0	0	2
		SB.6.2.3. Türklerin İslamiyet’i kabulleri ile birlikte siyasal, sosyal ve kültürel alanlarda meydana gelen değişimleri fark eder.	1	0	1	0	0	2
	SB.6.2.4. Türklerin Anadolu’yu yurt edinme sürecini XI ve XIII. yüzyıllar kapsamında analiz eder.	1	0	1	0	0	2	

İnsanlar, yerler ve çevreler	2005	SB.6.2.4. Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye’de görülen iklim türlerinin özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.	6	0	3	0	1	10
	2018	SB.6.3.2. Türkiye’nin temel fiziki coğrafya özelliklerinden yer şekillerini, iklim özelliklerini ve bitki örtüsünü ilgili haritalar üzerinde inceler.	3	0	0	0	1	4
		SB.6.3.3. Türkiye’nin temel beşerî coğrafya özelliklerini ilgili haritalar üzerinde gösterir.	1	0	1	0	0	2
Bilim, teknoloji ve toplum	2005	SB.6.7.3. Tıp alanındaki buluş ve gelişmelerle insan hayatı ve toplumsal dayanışma arasındaki ilişkiyi fark eder.	1	0	0	0	0	1
	2018	-	-	-	-	-	-	-
Üretim, dağıtım ve tüketim	2005	SB.6.4.1. Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirerek, bunların ülke ekonomisindeki yerini ve önemini değerlendirir.	3	0	1	0	1	5
	2018	SB.6.5.1. Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirir.	1	0	0	0	0	1
		SB.6.5.6. İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği kişilik özelliklerini, becerileri ve eğitim sürecini araştırır.	1	0	1	0	0	2
Küresel bağlantılar	2005	SB.6.5.2. Ülkemizin diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini, kaynaklar ve ihtiyaçlar açısından değerlendirir.	2	0	1	0	2	5
	2018	SB.6.7.1. Ülkemizin Türk Cumhuriyetleri ve komşu devletlerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerini analiz eder.	1	0	1	0	0	2
		SB.6.7.2. Ülkemizin diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini analiz eder.	1	0	1	0	0	2
		SB.6.7.3. Ülkemizin sahip olduğu siyasi, askerî, ekonomik ve kültürel özelliklere bağlı olarak uluslararası alanda üstlendiği rolleri analiz eder.	2	0	1	0	0	3
		SB.6.7.4. Popüler kültürün, kültürümüz üzerindeki etkilerini sorgular.	1	0	1	0	0	2
Toplam			29	0	17	0	5	51

Tablo 32 incelendiğinde, 2005 yılı 6. sınıf öğretim programında bulunan “Birey ve Toplum” öğrenme alanında *tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama* becerisine ait kazanıma yer verilmemişken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 2’dir. 2005 yılı “Kültür ve Miras” öğrenme alanında *tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama becerisine* ait kazanıma yer verilmemişken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 4’tür. 2005 yılı “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında *tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama becerisine* yer verilen kazanım sayısı 1 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 2’ye çıkmıştır. 2005 yılı “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanında *tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama becerisine* yer verilen kazanım sayısı 1 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanıma yer verilmemiştir. 2005 yılı “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında *tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama becerisine* yer verilen kazanım sayısı 1 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 2’ye çıkmıştır. 2005 yılı “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında *tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama becerisine* ait kazanım sayısı 1 iken 2018 yılında bu beceriye ile ilişkili kazanım sayısı 4’tür. 2005 yılı “Güç, Yönetim ve Toplum” 2018 yılında “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanlarında *tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama becerisine* ait kazanımlara yer verilmediği görülmüştür. 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında *tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama becerisine* ait görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme temalarında toplam 21 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmişken 2018 öğretim programında ise toplam 30 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmiştir.

Tablo 33

2005 ve 2018 Yılı SBDÖP'de 7. Sınıf Düzeyinde Tablo, Grafik ve Diyagram Çizme ve Yorumlama Becerisine Ait Beceri-Kazanım-Öğrenme Alanı İlişkisi ve Beceriye Kitapta Yer Verilme Durumu

Öğrenme Alanı/ Yıllar	Kazanımlar	Görsel	Bilgi	Etkinlik	Haber	Değerlendirme	Toplam	
Birey ve toplum	2005	-						
	2018	SB.7.1.3. Medyanın sosyal değişim ve etkileşimdeki rolünü tartışır.	3	0	2	0	0	5
		SB.7.1.4. İletişim araçlarından yararlanırken haklarını kullanır ve sorumluluklarını yerine getirir.	2	0	2	0	0	4
Kültür ve miras	2005	-						
	2018	SB.7.2.1. Osmanlı Devleti'nin siyasi güç olarak ortaya çıkış sürecini ve bu süreci etkileyen faktörleri açıklar.	2	0	2	0	0	4
		SB.7.2.2. Osmanlı Devleti'nin fetih siyasetini örnekler üzerinden analiz eder.	2	0	2	0	0	4
		SB.7.2.3. Avrupa'daki gelişmelerle bağlantılı olarak Osmanlı Devleti'ni değişime zorlayan süreçleri kavrar.	3	0	3	0	0	6
		SB.7.2.4. Osmanlı Devleti'nde islahat hareketleri sonucu ortaya çıkan kurumlardan hareketle toplumsal ve ekonomik değişim hakkında çıkarımlarda bulunur.	5	0	5	0	0	10
		SB.7.2.5. Osmanlı kültür, sanat ve estetik anlayışına örnekler verir.	1	0	1	0	0	2
İnsanlar, yerler ve çevreler	2005	SB.7.2.2. Tablo ve grafiklerden yararlanarak, ülkemiz nüfusunun özellikleri ile ilgili verileri yorumlar.	9	0	4	0	2	15
	2018	SB.7.3.1. Örnek incelemeler yoluyla geçmişten günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur.	2	0	2	0	0	4
		SB.7.3.2. Türkiye'de nüfusun dağılımını etkileyen faktörlerden hareketle Türkiye'nin demografik özelliklerini yorumlar.	11	0	5	0	0	16
		SB.7.3.3. Örnek incelemeler yoluyla göçün neden ve sonuçlarını tartışır.	1	0	1	0	0	2
Bilim, teknoloji ve toplum	2005	-						
	2018	SB.7.4.1. Bilginin korunması, yaygınlaştırılması ve aktarılmasında değişim ve sürekliliği inceler.	2	0	2	0	0	4
		SB.7.4.2. Türk-İslam medeniyetinde yetişen bilginlerin bilimsel gelişme sürecine katkılarını tartışır.	1	0	1	0	0	2
Üretim, dağıtım ve tüketim	2005	-						
	2018	SB.7.5.2. Üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir.	1	0	1	0	0	2
		SB.7.5.6. Dijital teknolojilerin üretim, dağıtım ve tüketim alanında meydana getirdiği değişimleri analiz eder.	1	0	1	0	0	2
Küresel bağlantılar	2005	-						
	2018	SB.7.7.1. Türkiye'nin üyesi olduğu uluslararası kuruluşlara örnekler verir.	1	0	1	0	0	2
Etkin vatandaşlık	2005	-						
	2018	SB.7.6.1. Demokrasinin ortaya çıkışını, gelişim evrelerini ve günümüzde ifade ettiği anlamları açıklar.	3	0	3	0	0	6
		SB.7.6.4. Demokrasinin uygulanma süreçlerinde karşılaşılan sorunları analiz eder.	1	0	1	0	0	2
		Toplam	56	0	42	0	2	100

Tablo 33 incelendiğinde, 2005 yılı 7. Sınıf öğretim programında bulunan "Birey ve Toplum" öğrenme alanında *tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama* becerisine ait kazanıma yer

verilmemişken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 2'dir. 2005 yılı "Kültür ve Miras" öğrenme alanında *tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama* becerisine ait kazanıma yer verilmemişken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 5'tir. 2005 yılı "İnsanlar, Yerler ve Çevreler" öğrenme alanında *tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama* becerisine yer verilen kazanım sayısı 1 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 3'e çıkmıştır. 2005 yılı "Bilim, Teknoloji ve Toplum" öğrenme alanında *tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama* becerisine ait kazanıma yer verilmemişken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 3'tür. 2005 yılı "Üretim, Dağıtım ve Tüketim" öğrenme alanında *tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama* becerisine yer verilmemişken 2018 yılında bu beceriye ile ilişkili kazanım sayısı 3'tür. 2005 yılı "Küresel Bağlantılar" öğrenme alanında *tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama* becerisine yer verilmemişken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 2'dir. 2005 yılı "Güç, Yönetim ve Toplum" öğrenme alanında *tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama* becerisine ait kazanıma yer verilmemişken bu öğrenme alanının 2018 yılındaki yansıması olan "Etkin Vatandaşlık" öğrenme alanında *tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama* becerisine yer verilen kazanım sayısı 2'dir. 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında *tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama* becerisine ait görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme temalarında toplam 15 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmişken 2018 öğretim programında ise toplam 82 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmiştir.

Tablo 34

2005 ve 2018 Yılı SBDÖP'de 4. Sınıf Düzeyinde Çevre Okuryazarlığı Becerisine Ait Beceri-Kazanım-Öğrenme Alanı İlişkisi ve Beceriye Kitapta Yer Verilme Durumu

Öğrenme Alanı/ Yıllar	Kazanımlar	Görsel	Bilgi	Etkinlik	Haber	Değerlendirme	Toplam
Birey ve toplum	2005 SB.4.1.3. Farklı durumlara ait duygu ve düşüncelerini ifade eder.	2	1	0	0	0	3
	2018 -						
İnsanlar, yerler ve çevreler	SB.4.3.1. Çeşitli yöntemlerle çevresindeki herhangi bir nesnenin kendisine göre bulunduğu yönü bulur.	5	2	1	0	0	8
	2005 SB.4.3.6. Çevresinde gördüğü doğal ve beşerî unsurları ayırt eder.	18	5	6	1	1	31
	SB.4.3.7. Efsane, destan, öykü, türkü ve şiirlerden yararlanarak yaşadığı yerin coğrafi özellikleri ile ilgili çıkarımlarda bulunur.	2	2	4	0	0	8
	SB.4.3.8. Doğal afetler karşısında hazırlıklı olur.	3	5	0	0	0	8
	2018 SB.4.3.1. Çevresindeki herhangi bir yerin konumu ile ilgili çıkarımlarda bulunur.	4	8	0	0	2	14
	SB.4.3.3. Yaşadığı çevredeki doğal ve beşerî unsurları ayırt eder.	6	3	3	0	0	12
	SB.4.3.5. Yaşadığı yer ve çevresindeki yer şekilleri ve nüfus özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.	3	4	5	0	0	12
	SB.4.3.6. Doğal afetlere yönelik gerekli hazırlıkları yapar.	8	7	4	0	1	20
Bilim, teknoloji ve toplum	2005 SB.4.5.4. Teknolojik ürünlerin hayatımızda ve çevremizde yaptığı değişiklikleri dikkate alarak geçmişle bugünü karşılaştırır.	0	2	2	1	0	5
	SB.4.5.6. Teknolojik ürünleri kendisine, başkalarına ve doğaya zarar vermeden kullanır.	0	2	1	2	0	5
	2018 SB.4.4.2. Teknolojik ürünlerin geçmişteki ve bugünkü kullanımlarını karşılaştırır.	2	2	1	0	0	5

		SB.4.4.5. Teknolojik ürünleri kendisine, başkalarına ve doğaya zarar vermeden kullanır.	0	0	2	1	0	3
Üretim, dağıtım ve tüketim	2005	SB.4.4.2. İhtiyaçlarından hareket ederek insanların temel ihtiyaçları hakkında çıkarımlarda bulunur.	4	3	4	2	0	13
		SB.4.5.5. Çevresindeki kaynakları israf etmeden kullanır.	1	5	4	0	0	10
Gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler	2005	SB.4.6.5. Okul yaşamında gerekli gördüğü eğitsel-sosyal etkinlikler önerir.	1	3	1	0	0	5
	2018	-						
Güç, yönetim ve toplum	2005	SB.4.7.2. Kamu hizmetlerinin yürütülmesinde yerel yönetimlerin rolünü açıklar. SB.4.7.3. Kamuoyunun yerel yönetimlere etkisine örnekler verir.	5	0	3	0	0	8
	2018	-						
Küresel bağlantılar	2005	SB.4.8.2. Görsel materyallerden yararlanarak çeşitli toplumların günlük yaşamlarına ilişkin çıkarımlarda bulunur.	6	0	4	0	0	10
		SB.4.8.3. Kendisi ile başka bir toplumdaki yaşatlarının günlük yaşamlarını karşılaştırır.						
		SB.4.8.4. Toplumlar arasında ortak kutlanan özel günlere örnekler verir.	2	2	0	0	0	4
	2018	-						
Toplam			72	56	46	7	4	184

Tablo 34 incelendiğinde, 2005 yılı 4. sınıf öğretim programında bulunan “Birey ve Toplum” öğrenme alanında çevre okuryazarlığı becerisine yer verilen kazanım sayısı 1 iken 2018 yılında bu beceriye ait kazanıma yer verilmemiştir. 2005 yılı “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında çevre okuryazarlığı becerisine yer verilen kazanım sayısı 4 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 5’e çıkmıştır. 2005 ve 2018 yılı “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanında her iki programda çevre okuryazarlığı becerisine yer verilen kazanım sayısı 2’dir. 2005 yılı “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında çevre okuryazarlığı becerisine yer verilen kazanım sayısı 1 iken 2018 yılında bu beceriye ile ilişkili kazanım sayısı 2’ye çıkmıştır. 2005 yılı “Grup, Kurum ve Sosyal Örgütler” öğrenme alanında çevre okuryazarlığı becerisine yer verilen kazanım sayısı 1 iken 2018 yılında bu öğrenme alanına yer verilmediği tespit edilmiştir. “Güç, Yönetim ve Toplum” öğrenme alanında çevre okuryazarlığı becerisine yer verilen kazanım sayısı 2 iken 2018 yılında bu öğrenme alanına yer verilmediği tespit edilmiştir. 2005 yılı “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında çevre okuryazarlığı becerisine yer verilen kazanım sayısı 3 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanıma yer verilmemiştir. 2005 2018 yılı “Kültür ve Miras” öğrenme alanında çevre okuryazarlığı becerisine ait kazanımlara yer verilmediği görülmüştür. 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında çevre okuryazarlığı becerisine ait görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme temalarında toplam 112 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmişken 2018 öğretim programında ise toplam 66 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmiştir.

Tablo 35

2005 ve 2018 Yılı SBDÖP’de 5. Sınıf Düzeyinde Çevre Okuryazarlığı Becerisine Ait Beceri-Kazanım-Öğrenme Alanı İlişkisi ve Beceriye Kitapta Yer Verilme Durumu

Öğrenme Alanı/ Yıllar	Kazanımlar	Görsel	Bilgi	Etkinlik	Haber	Değerlendirme	Toplam
Kültür ve miras	2005 SB.5.2.1. Çevresindeki ve ülkemizin çeşitli yerlerindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesnelere ve yapıtları tanıır.	10	9	2	0	1	22

İnsanlar, yerler ve çevreler	2018	SB.5.2.2. Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesnelere ve eserleri tanıtır.	6	4	5	1	2	18	
	2005	SB.5.3.4. Yaşadığı bölgedeki insanların doğal ortamı değiştirme ve ondan yararlanma şekillerine kanıtlar gösterir.	10	3	4	1	0	18	
		SB.5.3.5. Yaşadığı bölgede görülen bir afet ile bölgenin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir.	5	6	2	0	0	13	
		SB.5.3.6. Kültürümüzün sözlü ve yazılı öğelerinden yola çıkarak, doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örnekler verir.	2	3	3	0	0	8	
		SB.5.3.7. Yaşadığı bölgede görülen doğal afetlerin zararlarını artıran insan faaliyetlerini fark eder.	4	6	2	0	0	12	
	2018	SB.5.3.3. Yaşadığı yer ve çevresindeki doğal özellikler ile beşerî özelliklerin nüfus ve yerleşme üzerindeki etkilerine örnekler verir.	9	8	2	0	0	18	
		SB.5.3.4. Yaşadığı çevredeki afetlerin ve çevre sorunlarının oluşum nedenlerini sorgular.	13	13	2	0	0	28	
		SB.5.3.5. Doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklerle açıklar.	2	0	2	2	1	7	
	Üretim, dağıtım ve tüketim	2005	SB.5.4.1. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetleri fark eder.	13	13	0	0	0	26
			SB.5.4.2. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetler ile coğrafi özellikleri ilişkilendirir.						
SB.5.4.3. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler.									
2018		SB.5.4.4. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlerin ülke ekonomisindeki yerini değerlendirir.	8	5	3	0	0	16	
		SB.5.5.1. Yaşadığı yerin ve çevresinin ekonomik faaliyetlerini analiz eder.							
	SB.5.5.2. Yaşadığı yer ve çevresindeki ekonomik faaliyetlere bağlı olarak gelişen meslekleri tanıtır.	5	7	0	0	0	12		
Gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler	2005	SB.5.6.1. Toplumun temel ihtiyaçlarıyla bu ihtiyaçlara hizmet eden kurumları ilişkilendirir.	3	2	2	0	0	7	
		SB.5.6.2. Kurumların insan yaşamındaki yeri konusunda görüş oluşturur.							
		SB.5.6.3. Sivil toplum kuruluşlarını etkinlik alanlarına göre sınıflandırır.							
	2018	-							
Küresel bağlantılar	2005	SB.5.8.4. Çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir.	8	8	1	0	0	17	
	2018	SB.5.7.4. Çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir.	5	4	2	0	0	11	
Etkin vatandaşlık	2005	-							
	2018	SB.5.6.1. Bireysel ve toplumsal ihtiyaçlar ile bu ihtiyaçların karşılanması için hizmet veren kurumları ilişkilendirir.	1	1	0	0	0	2	
Toplam			107	94	33	4	2	242	

Tablo 35 incelendiğinde, 2005 ve 2018 yılı 5. sınıf öğretim programında bulunan “Kültür ve Miras” öğrenme alanında *çevre okuryazarlığı* becerisine yer verilen kazanım sayısı her iki programda da 1’dir. 2005 yılı “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında *çevre okuryazarlığı* becerisine yer verilen kazanım sayısı 5 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 3’e düşmüştür. 2005 yılı “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında *çevre okuryazarlığı* becerisine yer verilen kazanım sayısı 1 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 2’ye çıkmıştır. 2005 yılı “Grup, Kurum ve Sosyal Örgütler” öğrenme alanında *çevre okuryazarlığı* becerisine yer verilen kazanım sayısı 4 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 2’dir. “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler” öğrenme alanında *çevre okuryazarlığı* becerisine yer verilen kazanım sayısı 3 iken bu öğrenme alanının 2018 yılındaki yansıması olan “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 1’dir. 2005 ve 2018 yılı “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında *çevre okuryazarlığı* becerisine yer verilen kazanım sayısı her iki programda da 1’dir. 2005 yılı “Güç, Yönetim ve Toplum” ve her iki programda bulunan “Birey ve Toplum” “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanında *çevre okuryazarlığı* becerisine ait kazanımlara yer verilmediği

görülmüştür. 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında *çevre okuryazarlığı* becerisine ait görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme temalarında toplam 80 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmişken 2018 öğretim programında ise toplam 71 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmiştir.

Tablo 36

2005 ve 2018 Yılı SBDÖP’de 6. Sınıf Düzeyinde Çevre Okuryazarlığı Becerisine Ait Beceri-Kazanım-Öğrenme Alanı İlişkisi ve Beceriye Kitapta Yer Verilme Durumu

Öğrenme Alanı/ Yıllar	Kazanımlar	Görsel	Bilgi	Etkinlik	Haber	Değerlendirme	Toplam	
İnsanlar, yerler ve çevreler	2005	SB.6.2.3. Dünyanın farklı doğal ortamlarındaki insan yaşantılarından yola çıkarak, iklim özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.	14	9	1	0	0	24
		SB.6.2.4. Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye’de görülen iklim türlerinin özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.	4	3	0	0	0	7
		SB.6.2.5. Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye’deki iklim tiplerinin dağılımında, konumun ve yeryüzü şekillerinin rolünü açıklar.	6	6	0	0	0	12
		SB.6.3.2. Türkiye’nin temel fiziki coğrafya özelliklerinden yer şekillerini, iklim özelliklerini ve bitki örtüsünü ilgili haritalar üzerinde inceler.	3	3	2	0	0	8
	2018	SB.6.3.3. Türkiye’nin temel beşerî coğrafya özelliklerini ilgili haritalar üzerinde gösterir.	0	5	2	0	0	7
		SB.6.3.4. Dünyanın farklı doğal ortamlarındaki insan yaşantılarından yola çıkarak iklim özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.	9	4	0	0	0	13
Bilim, teknoloji ve toplum	2005	-						
	2018	SB.6.4.3. Bilimsel araştırma basamaklarını kullanarak araştırma yapar.	0	5	0	0	0	5
Üretim, dağıtım ve tüketim	2005	SB.6.4.1. Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirerek, bunların ülke ekonomisindeki yerini ve önemini değerlendirir.	8	8	5	1	0	22
		SB.6.4.2. Türkiye’nin coğrafi özelliklerini dikkate alarak, yatırım ve pazarlama proje önerileri tasarlar.	1	2	0	0	0	3
		SB.6.4.4. Doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin insan yaşamına etkilerini tartışır.	7	5	4	3	0	19
		SB.6.5.1. Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirir.	5	6	2	0	0	13
	2018	SB.6.5.2. Kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin canlı yaşamına etkilerini analiz eder.	8	8	5	0	0	21
		SB.6.5.3. Türkiye’nin coğrafi özelliklerini dikkate alarak yatırım ve pazarlama proje önerileri hazırlar.	1	1	2	0	0	3
Küresel bağlantılar	2005	SB.6.5.1. Görsel materyalleri ve verileri kullanarak dünyada nüfus ve ekonomik faaliyetlerin dağılımının nedenleri hakkında çıkarımlarda bulunur.	4	10	0	0	0	14
		SB.6.5.4. Ülkemizin diğer ülkelerle doğal afetlerde ve çevre sorunlarında dayanışma ve iş birliği içinde olmasının önemini fark eder.	0	1	0	1	0	2
	2018	-						
		Toplam	70	76	23	5	0	173

Tablo 36 incelendiğinde, 2005 ve 2018 yılı 6. sınıf öğretim programında bulunan “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında *çevre okuryazarlığı* becerisine yer verilen kazanım sayısı her iki

programda da 3 tanedir. 2005 yılı “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanında çevre okuryazarlığı becerisine ait kazanıma yer verilmemişken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 1’dir. 2005 ve 2018 yılı “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında çevre okuryazarlığı becerisine yer verilen kazanım sayısı her iki programda da 3 tanedir. 2005 yılı “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında çevre okuryazarlığı becerisine yer verilen kazanım sayısı 2 iken 2018 yılında bu beceriye ait kazanıma yer verilmemiştir. 2005 yılı “Güç, Yönetim ve Toplum” 2018 yılı “Etkin Vatandaşlık” ve her iki programda bulunan “Birey ve Toplum” “Kültür ve Miras” öğrenme alanlarında çevre okuryazarlığı becerisine ait kazanımlara yer verilmediği görülmüştür. 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında çevre okuryazarlığı becerisine ait görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme temalarında toplam 105 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmişken 2018 öğretim programında ise toplam 72 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmiştir.

Tablo 37

2005 ve 2018 Yılı SBDÖP’de 7. Sınıf Düzeyinde Çevre Okuryazarlığı Becerisine Ait Beceri-Kazanım-Öğrenme Alanı İlişkisi ve Beceriye Kitapta Yer Verilme Durumu

Öğrenme Alanı/ Yıllar	Kazanımlar	Görsel	Bilgi	Etkinlik	Haber	Değerlendirme	Toplam	
İnsanlar, yerler ve çevreler	2005	SB.7.2.1. Görsel materyaller ve verilerden yararlanarak Türkiye’de nüfusun dağılışının neden ve sonuçlarını tartışır.	11	8	1	0	0	20
		SB.7.2.4. Örnek incelemeler yoluyla göçün neden ve sonuçlarını tartışır.	2	2	0	0	0	4
		SB.7.3.1. Örnek incelemeler yoluyla geçmişten günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur.	7	4	0	0	0	11
	2018	SB.7.3.2. Türkiye’de nüfusun dağılışını etkileyen faktörlerden hareketle Türkiye’nin demografik özelliklerini yorumlar.	3	3	0	0	0	6
	SB.7.3.3. Örnek incelemeler yoluyla göçün neden ve sonuçlarını tartışır.	5	2	2	0	0	9	
Üretim, dağıtım ve tüketim	2005	SB.7.5.1. Üretimde ve yönetimde toprağın önemini tarihten örneklerle açıklar.	2	1	2	0	0	5
		SB.7.5.3. Tarihten ve günümüzden örnekler vererek üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir.	4	3	0	0	0	7
		SB.7.5.4. Vakıfların çalışmalarına ve sosyal yaşamdaki rolüne tarihten ve günümüzden örnekler verir.	0	1	0	0	0	1
2018	SB.7.5.1. Üretimde ve yönetimde toprağın önemini geçmişten ve günümüzden örneklerle açıklar.	2	4	3	0	0	9	
	SB.7.5.2. Üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir.	3	3	0	0	0	6	
	SB.7.5.3. Kurumların ve sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarına ve sosyal yaşamdaki rollerine örnekler verir.	0	1	1	0	0	2	
Güç, yönetim ve toplum	2005	SB.7.6.4. Siyasal partilerin, sivil toplum örgütlerinin, medyanın ve bireylerin, gündemi ve yönetimin karar alma süreçlerini ne şekilde etkilediğini örnekler üzerinden tartışır.	0	0	1	2	0	3
	2018	-						
Küresel bağlantılar	2005	SB.7.7.2. Küresel sorunlarla uluslararası kuruluşların kuruluş amaçlarını ilişkilendirir.	6	8	7	5	1	27
		SB.7.7.3. Küresel sorunların çözümlerinin yaşama geçirilmesinde kişisel sorumluluğunu fark eder.						
		SB.7.7.4. Düşünce, sanat ve edebiyat ürünlerinin, doğal varlıkların ve tarihi çevrelerin ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında insanlığın sorumluluğunun farkına varır.	5	0	3	0	0	8

2018	SB.7.7.4. Arkadaşlarıyla birlikte küresel sorunların çözümüne yönelik fikir önerileri geliştirir.	12	11	3	0	2	28
Toplam		62	51	23	7	3	146

Tablo 37 incelendiğinde, 2005 yılı 7. sınıf öğretim programında bulunan “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında *çevre okuryazarlığı* becerisine yer verilen kazanım sayısı 2 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 3’e çıkmıştır. 2005 ve 2018 yılı “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında *çevre okuryazarlığı* becerisine yer verilen kazanım sayısı her iki programda da 2 tane dir. 2005 yılı “Güç, Yönetim ve Toplum” öğrenme alanında *çevre okuryazarlığı* becerisine yer verilen kazanım sayısı 1 iken 2018 yılında bu öğrenme alanının yansıması olan “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında bu beceri ile ilişkili kazanıma yer verilmemiştir. 2005 yılı “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında *çevre okuryazarlığı* becerisine yer verilen kazanım sayısı 3 iken 2018 yılında bu beceri ile ilişkili kazanım sayısı 1’e düşmüştür. 2005 2018 yılı her iki programda bulunan “Birey ve Toplum” “Kültür ve Miras” “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanlarında *çevre okuryazarlığı* becerisine ait kazanımlara yer verilmediği görülmüştür. 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında *çevre okuryazarlığı* becerisine ait görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme temalarında toplam 75 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmişken 2018 öğretim programında ise toplam 70 tane beceri ile ilişkili tema tespit edilmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇLAR

Bu çalışma ile, 2005 ve 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programları doğrultusunda hazırlanan sosyal bilgiler ders kitapları coğrafya disiplini ile ilişkili olan 9 beceri açısından ele alınan temalar bağlamında karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Değişim ve sürekliliği algılama becerisi doğrultusunda elde edilen araştırma sonucuna göre, 2005 yılı ders kitabında bu beceriye 4. sınıfta en fazla, 7. sınıfta ise en az yer verilirken 2018 yılı ders kitabında bu beceriye 5. sınıfta en fazla, 6. sınıfta ise en az yer verildiği tespit edilmiştir. Her iki öğretim programının ders kitaplarındaki temaların toplamı sınıf düzeyi oranları açısından incelendiğinde bu beceriye 5. sınıfta en fazla yer verildiği tespit edilmiştir. Bu veriler sonucunda *değişim ve sürekliliği algılama* becerisi her iki öğretim programının ders kitaplarında ele alınan temalar bakımından büyük çoğunlukla dengeli bir dağılım göstermektedir. Bu durum bu beceriye verilen önemin ne denli büyük olduğunu ifade etmektedir.

Çelikkaya ve Kürümlüoğlu (2017) tarafından yapılan çalışmada, 2005 yılı öğretim programına göre hazırlanmış sosyal bilgiler ders kitaplarında *değişim ve sürekliliği algılama* becerisine tüm sınıflar düzeyinde bakıldığında sadece 7. sınıfta yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç ile çalışma kıyaslandığında *değişim ve sürekliliği algılama* becerisine yalnızca 7. sınıfta değil diğer sınıf düzeylerinde de yer verildiği tespit edildiğinden dolayı bu sonuç yapılan çalışma ile tutarlılık göstermemektedir.

Altay (2020) tarafından yapılan çalışmada *değişim ve sürekliliği algılama* becerisine sosyal bilgiler ders kitaplarında büyük ölçüde yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç yapılan çalışma ile tutarlılık göstermektedir. Çünkü öğrencilerin farklı dönem ve mekanlarda nelerin değişip değişmediğini anlamaları ve geçmiş-bugün ve gelecek arasındaki ilişkiyi kurabilmeleri için *değişim ve sürekliliği algılama* becerisi her yaş ve sınıf düzeylerinde kazandırılması beklenen bir beceridir. Bu bağlamda 2005 yılı ders kitaplarında bu beceri tüm sınıf düzeylerinde hemen hemen

eşit dağıtılmıştır. 2018 yılında ise bu dağılımın 6. sınıf düzeyinde yeterli nicelikte olmadığı ancak diğer sınıf düzeylerinde dengeli bir dağılım gösterdiği tespit edilmiştir.

Kanıt kullanma becerisi doğrultusunda elde edilen araştırma sonucuna göre, 2005 yılı ders kitabında bu beceriye 6. sınıfta en fazla, 4. sınıfta ise en az yer verilirken 2018 yılı ders kitabında ise bu beceriye 6. sınıfta en fazla, 7. sınıfta ise en az yer verildiği tespit edilmiştir. Her iki yılın ders kitaplarındaki temaların toplamı sınıf düzeyi oranları açısından incelendiğinde bu beceriye 6. sınıfta en fazla yer verildiği tespit edilmiştir. Bu veriler sonucunda *kanıt kullanma* becerisi her iki öğretim programının ders kitaplarında ele alınan temalar bakımından büyük çoğunlukla dengeli bir dağılım göstermektedir. Bu durum bu beceriye verilen önemi ifade etmektedir.

Çelikkaya ve Boyraz (2018) tarafından yapılan çalışmada, *kanıt kullanma* becerisinin ders kitaplarında en az işlenen becerilerden biri olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca 2005 sosyal bilgiler ders kitaplarında kanıt temelli öğrenmenin en az 6. sınıf düzeyinde işlendiği sonucuna ulaşılmıştır. Altay (2020) tarafından yapılan çalışmada aynı sonuçlara ulaşılmıştır. Bu sonuçlar, yapılan çalışma ile tutarlılık göstermemektedir. Çünkü ele alınan çalışmada *kanıt kullanma* becerisine yalnızca 6. sınıfta değil tüm sınıf düzeylerinde yer verildiği tespit edilmiştir. Öğrenciler kanıt kullanma becerisi ile sınıf ortamında birinci ve ikinci el kanıtlarla tanışma fırsatı bulduğu için öğrenci gelişimi açısından önemlidir. Bu nedenle tüm sınıf düzeylerinde verilmesi gereken bir beceridir.

Zaman ve kronolojiyi algılama becerisi doğrultusunda elde edilen araştırma sonucuna göre, 2005 yılı ders kitabında bu beceriye 6. sınıfta en fazla, 5. sınıfta ise en az yer verilirken 2018 yılı ders kitabında bu beceriye 6. sınıfta en fazla, 5. sınıfta ise en az yer verildiği tespit edilmiştir. Her iki öğretim programının ders kitaplarındaki temaların toplamı sınıf düzeyi oranları açısından incelendiğinde bu beceriye 6. sınıfta en fazla yer verildiği tespit edilmiştir. Bu veriler sonucunda *zaman ve kronolojiyi algılama* becerisi her iki öğretim programının ders kitaplarında ele alınan temalar bakımından büyük çoğunlukla dengeli bir dağılım göstermemektedir. Bu durum bu beceriye özellikle her iki yılın 5. sınıf ders kitaplarında yeterince önem verilmediğini ortaya koymuştur. Zaman kavramı soyut bir kavram olduğundan öğrencilerin zihinlerinde yer edinmesi için kesintisiz bir süreci gerektirmektedir. Kronoloji ise bu kesintisiz süreç içerisinde öğrencilerin meydana gelen olayları daha iyi algılayıp anlamlandırmalarını sağlamaktadır. Bu nedenle *zaman ve kronolojiyi algılama* becerisi de öğrencilere her sınıf düzeyinde kazandırılması gereken becerilerden biridir. *Zaman ve kronolojiyi algılama* becerisi 2005 ve 2018 yılı ders kitaplarında yaş faktörü dikkate alınmadan sınıf düzeylerine dağıtıldığı takdirde çocukların anlamada güçlük çekmesine ve yanlış öğrenmelere sebep olabilir. Bu bağlamda 2005 ve 2018 yılları ders kitaplarında 5. sınıf düzeylerinde bu beceriye önem verilmemiş olması dikkat çekicidir.

Çelikkaya ve Kürümlüoğlu (2017) tarafından yapılan çalışmada, 2005 yılı programına göre hazırlanmış sosyal bilgiler ders kitaplarında *zaman ve kronolojiyi algılama* becerisine tüm sınıflar düzeyine bakıldığında yalnızca 7. sınıfta yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç ile çalışma kıyaslandığında *zaman ve kronolojiyi algılama* becerisine yalnızca 7. sınıfta değil diğer sınıf düzeylerinde de yer verildiği tespit edildiğinden dolayı sonuç yapılan çalışma ile tutarlılık göstermemektedir.

Altay (2020) tarafından yapılan çalışmada, 2018 yılı programına göre hazırlanmış sosyal bilgiler 7. sınıf ders kitabında *zaman ve kronolojiyi algılama* becerisinin en sık işlenen becerilerden biri

olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç ile çalışma kıyaslandığında 2018 yılı ders kitaplarında *zaman ve kronolojiyi algılama* becerisine en sık 6. sınıfta yer verildiği tespit edildiği için sonuç yapılan çalışma ile tutarlılık göstermemektedir.

Mekânı algılama becerisi doğrultusunda elde edilen araştırma sonucuna göre, 2005 yılı ders kitabında bu beceriye 5. sınıfta en fazla, 6. sınıfta ise en az yer verilirken 2018 yılı ders kitabında bu beceriye 4. sınıfta en fazla, 7. sınıfta ise en az yer verilmiştir. Bu veriler sonucunda *mekânı algılama* becerisi ele alınan temalar bakımından 2005 yılı ders kitaplarında dengeli bir dağılım göstermemişken 2018 yılı ders kitaplarında ise dağılımın daha dengeli bir şekilde yapıldığı görülmüştür. Bu veriler sonucunda *mekânı algılama* becerisi ele alınan temalar bakımından erken yaşlarda kazandırılması hedeflenen bir beceri olmasına rağmen 2005 yılı ders kitabında bu beceriye 4. sınıf düzeyinde yeterli önemin verilmediği görülmüştür. 2018 yılı ders kitabında ise 6. ve 7. sınıf düzeyinde yeterince bu beceriye yeterli önem verilmediği görülmüştür. Bu durum somut işlemler döneminden soyut işlemler dönemine geçişte tarih ve coğrafya konularının bu beceri adı altında öğrenciler tarafından anlamlı bir şekilde öğrenilmesini olumsuz yönde etkileyecektir. Bu nedenle *mekânı algılama* becerisinin tüm sınıf düzeylerinde öğrencilere kazandırılması için nitel ve nicel olarak artırılmalı ve sınıflara eşit bir şekilde dağıtılmalıdır.

Çelikkaya ve Kürümlüoğlu (2017) tarafından yapılan çalışmada, 2005 yılı programı doğrultusunda hazırlanmış ders kitaplarında *mekânı algılama* becerisine tüm sınıf düzeylerinde yer verildiği yalnızca beceriye 5. sınıfta yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç ile çalışma kıyaslandığında bu beceriye tüm sınıf düzeylerinde yer verildiği en yüksek düzeyde 5. sınıfta, en düşük düzeyde ise 4. sınıfta yer verildiği tespit edildiği için sonuç yapılan çalışma ile tutarlılık göstermemektedir.

Harita okuryazarlığı becerisi doğrultusunda elde edilen araştırma sonucuna göre, 2005 yılı ders kitabında bu beceriye 6. sınıfta en fazla, 4. sınıfta ise en az yer verilirken 2018 yılı ders kitabında bu beceriye 6. sınıfta en fazla, 7. sınıfta ise en az yer verilmiştir. Her iki öğretim programının ders kitaplarındaki temaların toplamı sınıf düzeyi oranları açısından incelendiğinde bu beceriye en fazla 6. sınıfta yer verildiği tespit edilmiştir. Bu veriler sonucunda *harita okuryazarlığı* becerisi her iki öğretim programının ders kitaplarında ele alınan temalar bakımından büyük çoğunlukla dengeli bir dağılım göstermemektedir. Bu beceriye 2005 yılı ders kitabında 4. sınıf düzeyinde, 2018 yılı ders kitabında ise 7. sınıf düzeyinde yeterince önem verilmediği görülmektedir. *Harita okuryazarlığı* becerisi öğrencilerin yaşadıkları mekânı algılamaları ve anlamalarını sağlayarak aynı zamanda mekân-olay arasındaki ilişki doğrultusunda bağlantı kurabilmeleri bakımından önemi bir hayli büyüktür. Bu nedenle her iki öğretim programıyla hazırlanmış ders kitaplarında bu beceriye yeterli önemin verilmesi gerekmektedir.

Oruç ve Liman (2012) tarafından yapılan çalışmada, sosyal bilgiler ders kitaplarında haritalara az yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç yapılan çalışma ile tutarlılık göstermemektedir. Çünkü bu çalışmada sosyal bilgiler ders kitaplarında *harita okuryazarlığı* becerisinin kazandırılmasına yönelik “görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme” temalarının da yer aldığı görülmüştür.

Çelikkaya ve Kürümoğlu (2019) tarafından yapılan çalışmada, 4. ve 5. sınıf düzeylerinde bu beceriye yönelik verilen temalar açısından inceleme yapıldığında haber temasına yer verilmediği

sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç yapılan çalışma ile tutarlılık göstermektedir. Çünkü çalışmada incelendiğinde bu beceriye haber alt temasında yer verilmediği tespit edilmiştir.

Altay (2020) tarafından yapılan çalışmada, *harita okuryazarlığı* becerilerine ders kitaplarında büyük ölçüde yer verildiği tespit edilmiştir. Bu beceriye en çok ise 2018 yılı programı doğrultusunda hazırlanmış ders kitaplarında 6. ve 7. sınıf düzeylerinde yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç yapılan çalışma ile uyumluluk göstermektedir. Coğrafya disiplininin dağılış ilkesini en iyi yansıtan araç haritalardır. Haritalar sayesinde öğrenciler görsel öğrenmenin yanı sıra kalıcı öğrenmelerde gerçekleşmektedir. Bu nedenle sosyal bilgiler ders kitaplarında bu beceriye yeterli önemin verilmesi hayati bir öneme sahiptir.

Pala (2022) tarafından yapılan çalışmada, 2005 SBDÖP'de tüm sınıf düzeylerinde harita okuryazarlığı becerisine yer verildiğine 2018 SBDÖP'de ise sadece 7. sınıf düzeyinde bu beceriye yer verilmediği tespit edilmiştir. Bu sonuç ele alınan çalışma ile kısmen tutarlılık göstermektedir. Çünkü *harita okuryazarlığı* becerisine 2005 ve 2018 programlarında tüm sınıf düzeylerinde yer verildiği ancak dengeli bir dağılım göstermediği tespit edilmiştir. 2018 yılında ise harita okuryazarlığı becerisine diğer sınıf düzeylerine göre en düşük oranda 7. sınıfta yer verildiği fakat bu sınıf düzeyinde herhangi bir veriye ulaşılmadığına dair bir sonuç elde edilmediği tespit edilmiştir.

Gözlem becerisi doğrultusunda elde edilen araştırma sonucuna göre, 2005 yılı ders kitabında bu beceriye 4. sınıfta en fazla, 5. ve 6. Sınıflarda ise en az yer verilirken 2018 yılı ders kitabında bu beceriye 5. sınıfta en fazla yer verildiği 6. ve 7. sınıflarda ise bu beceriye ait bir veriye rastlanmadığı görülmüştür. Bu veriler sonucunda gözlem becerisi 2005 yılı ders kitaplarında ele alınan temalar bakımından büyük çoğunlukla dengeli bir dağılım gösterirken 2018 yılı ders kitaplarında ise dengeli bir dağılım göstermemektedir. Özellikle 6. ve 7. sınıf düzeylerinde herhangi bir veriye rastlanmamış olması bu durumu açıkça ortaya koymakta ve bu beceriye daha fazla önem verilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Aydemir ve Adamaz (2017) tarafından yapılan çalışmada, 2005 öğretim programındaki kazanım ve etkinliklerde *gözlem* becerisine yeteri kadar yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç yapılan çalışma ile tutarlılık göstermektedir. *Gözlem* becerisi öğrencilerin yaparak ve yaşayarak öğrenmelerine fırsat verdiği için anlamlı ve kalıcı öğrenmeler sağlar. Bu nedenle bu beceriye daha fazla yer verilerek öğrencilerin daha kolay bir şekilde öğrenmelerine olanak tanınması gerekmektedir.

Çelikkaya ve Boyraz (2018) tarafından yapılan çalışmada, *gözlem* becerisine ders kitaplarında en çok fotoğrafta yer verilmiş olup diğer temalarda yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç yapılan çalışma ile tutarlılık göstermemektedir. Çünkü az da olsa diğer temalarda da *gözlem* becerisine yer verildiği tespit edilmiştir.

Altay (2020) tarafından yapılan çalışmada, 2018 programına göre hazırlanmış ders kitaplarında sosyal bilgiler öğretiminde önemli bir beceri olan *gözlem* becerisinin az yer aldığı tespit edilmiştir. Bu sonuç yapılan çalışma ile tutarlılık göstermektedir. *Gözlem* becerisi öğrencilerin yaşadıkları çevrede yer alan doğal ve beşerî unsurların farkına varmalarını ve bu unsurlar arasında ilişki kurarak doğrudan öğrenmelerini sağlayan bir beceridir. Bu nedenle *gözlem* becerisinin sosyal bilgiler ders kitaplarında gereken önemin verilmesi ve sınıflara eşit düzeyde dağıtılması gerekmektedir.

Konum analizi becerisi doğrultusunda elde edilen araştırma sonucuna göre, 2005 yılı ders kitabında bu beceriye 6.sınıfta en fazla, 4. ve 5. sınıflarda ise en az yer verilirken 7. sınıfta bu beceriye ait herhangi bir veriye rastlanmadığı görülmüştür. 2018 yılı ders kitabında bu beceriye 4. sınıfta en fazla, 7. sınıfta ise en az yer verilirken 5. sınıf düzeyinde bu beceriye ait bir veriye rastlanmadığı görülmüştür. Bu veriler sonucunda *konum analizi* becerisi 2005 yılı ders kitaplarında ele alınan temalar bakımından büyük çoğunlukla dengeli bir dağılım gösterirken 7. sınıf düzeyinde ise herhangi bir veriye yer verilmemiş olması bu sınıf düzeyinde *konum analizi* becerisinin eksik kaldığını ve bu beceriye daha fazla önem verilmesi gerektiğini ifade etmektedir. 2018 yılı ders kitaplarında ise *konum analizi* becerisi dengeli bir dağılım göstermemekte olup özellikle 5. sınıf düzeyinde herhangi bir veriye yer verilmemiş olması bu becerinin eksik kaldığını ve beceriye daha fazla önem verilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Altay (2020) tarafından yapılan çalışmada, 2018 programı doğrultusunda hazırlanan 5. sınıf düzeyindeki ders kitabında *konum analizi* becerisine çok az yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç yapılan çalışma ile tutarlılık göstermemektedir. Çünkü ele alınan çalışmada 5. sınıf düzeyinde *konum analizi* becerisine ait herhangi bir veriye rastlanmadığı tespit edilmiştir. Bunun nedeni yapılan her iki çalışmada kullanılan sosyal bilgiler ders kitapları farklı olduğundan dolayı farklı sonuçlar ortaya çıktığı düşünülmektedir. Sonuç itibarıyla *konum analizi* becerisi öğrencinin nerede olduğu niçin orada olduğunu anlaması açısından hayati bir öneme sahip beceridir. Ancak her iki öğretim programı doğrultusunda hazırlanmış ders kitaplarında bu beceriye yeterli önem verilmediği tespit edilmiştir.

Tablo, grafik, diyagram çizme ve yorumlama becerisi doğrultusunda elde edilen araştırma sonucuna göre, 2005 yılı ders kitabında bu beceriye 5. sınıfta en fazla, 4. sınıfta ise en az yer verilirken 2018 yılı ders kitabında bu beceriye 7. sınıfta en fazla, 5. sınıfta ise en az yer verilmiştir. Bu veriler sonucunda *tablo, grafik, diyagram çizme ve yorumlama* becerisi 2005 yılı ders kitaplarında ele alınan temalar bakımından dengeli bir dağılım gösterirken 2018 yılı ders kitaplarında ise dengeli bir dağılım göstermemektedir. Bu durum beceriye verilmesi gereken önemin ne denli fazla olduğunu ifade etmektedir.

Hayta (2022) tarafından yapılan çalışmada, *tablo, grafik, diyagram çizme ve yorumlama* becerisinin 7. sınıf düzeyinde (4) defa yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Ele alınan çalışma ile kıyaslandığında ise bu beceriye ait etkinlik temasında 7. sınıf düzeyinde (37) defa yer verildiği tespit edilmiştir. Bu sonuç ile yapılan çalışma sonucu tutarlılık göstermemektedir. Bu durumun sebebi ele alınan çalışmanın diğer çalışmalara göre daha kapsamlı olmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir. *Tablo, grafik, diyagram çizme ve yorumlama* becerisi öğrencilerin verileri bütün şekilde görmelerini ve bu veriler üzerinden sonuçlar çıkarmalarını sağlayan bir beceridir. Bu nedenle özellikle 2018 programıyla hazırlanmış ders kitaplarında bu beceriye verilen önemin artırılarak sınıflara daha dengeli bir şekilde dağıtılması gerekmektedir.

Çevre okuryazarlığı becerisi doğrultusunda elde edilen araştırma sonucuna göre, 2005 yılı ders kitabında bu beceriye 4. sınıfta en fazla, 7. sınıfta ise en az yer verilirken 2018 yılı ders kitabında bu beceriye 6. sınıfta en fazla, 4. sınıfta ise en az yer verilmiştir. Elde edilen veriler sonucunda çevre okuryazarlığı becerisinin 2005 ve 2018 yılı ders kitaplarında ele alınan temalar bakımından dengeli bir dağılım gösterdiği tespit edilmiştir.

Öztürk ve Zaimoğlu Öztürk (2016) tarafından yapılan çalışmada, 2005 yılı öğretim programında yer alan kazanımlarda çevre eğitimi ile ilgili yapılan tespitler sonucunda %21.7'lik oran ile en fazla bu beceriye yer verilen sınıf düzeyinin 5. sınıf olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç yapılan çalışma ile tutarlılık göstermemektedir. Çünkü ele alınan çalışmada çevre eğitimi ile ilgili içeriğe en fazla yer veren sınıf düzeyinin %30'luk oran ile 4. sınıf düzeyi olduğu tespit edilmiştir. Farklı sonuçlar ortaya çıkmış olsa da herkesin öncelikli amacı yaşadıkları çevreyi korumak için sorumluluk kazanmalarını sağlayarak çevre bilincinin geliştirilmesi oldukça önemlidir.

Demir (2022) tarafından yapılan çalışmada, çevreye ve çevresel sorunlara odaklanan en çok konu ve kazanımın bulunduğu sınıf düzeyinin 4. sınıf olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç yapılan çalışma ile tutarlılık göstermemektedir. Çünkü ele alınan çalışmada *çevre okuryazarlığı* becerisinin en çok ele alındığı sınıf düzeyinin 6. sınıf düzeyi olduğu tespit edilmiştir. Bunun nedeni yapılan her iki çalışmada kullanılan sosyal bilgiler ders kitapları farklı olduğundan dolayı farklı sonuçlar ortaya çıktığı düşünülmektedir. *Çevre okuryazarlığı* becerisi çevremizde ve dünyamızda ortaya çıkan sorunlardan hareketle ortaya çıkmış bir beceridir. Dolayısıyla tüm sınıf düzeylerinde ele alınması öğrencilerin küçük yaşlardan itibaren çevreye karşı duyarlılık kazanmaları açısından hayati öneme sahiptir.

Pala (2022) tarafından yapılan çalışmada, *çevre okuryazarlığı* becerisinin 2005 ve 2018 SBDÖP kazanımlarına göre dağılımına bakıldığında her iki programda da tüm sınıf düzeylerinde bu beceriye yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç yapılan çalışma ile tutarlılık göstermektedir. *Çevre okuryazarlığı* becerisi bireylerin çevresinde meydana gelen olayları anlama ve çevresinde ortaya çıkan sorunları çözmeye yeterliliğini kazandırma açısından önemli bir beceridir. Bu nedenle her iki öğretim programıyla hazırlanmış ders kitaplarında bu becerinin dengeli bir dağılım gösterdiği tespit edilmiştir.

2005 ve 2018 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programına göre hazırlanmış 4,5,6,7. sınıf ders kitaplarının "*görsel, bilgi, etkinlik, haber, değerlendirme*" temaları toplamının coğrafya ile ilişkili beceriler bağlamında sınıf düzeylerine yansımalarının oran olarak dağılımı doğrultusunda elde edilen araştırma sonuçları aşağıdaki gibidir:

2005 yılı 4. sınıf düzeyinde "*görsel, bilgi, etkinlik, haber, değerlendirme*" temaları toplamına ders kitaplarında sırasıyla en fazla yer verilen beceriler; değişim ve sürekliliği algılama becerisi %30, kanıt kullanma becerisi %23, çevre okuryazarlığı %17, zaman ve kronolojiyi algılama becerisi %13, konum analizi %6, gözlem %4 mekânı algılama becerisi %3, harita okuryazarlığı becerisi %2, tablo, grafik, diyagram çizme ve yorumlama %2 şeklindedir.

2018 yılı 4. sınıf düzeyinde "*görsel, bilgi, etkinlik, haber, değerlendirme*" temaları toplamına ders kitaplarında sırasıyla en fazla yer verilen beceriler; değişim ve sürekliliği algılama becerisi %27, kanıt kullanma becerisi %24, zaman ve kronolojiyi algılama becerisi %12, mekânı algılama becerisi %11, çevre okuryazarlığı %10, konum analizi %9, harita okuryazarlığı becerisi %3, tablo, grafik, diyagram çizme ve yorumlama %3, gözlem %1 şeklindedir.

2005 yılı 5. sınıf düzeyinde "*görsel, bilgi, etkinlik, haber, değerlendirme*" temaları toplamına ders kitaplarında sırasıyla en fazla yer verilen beceriler; kanıt kullanma becerisi %33, değişim ve sürekliliği algılama becerisi %28, mekânı algılama becerisi %12, çevre okuryazarlığı %11, harita okuryazarlığı becerisi %7, zaman ve kronolojiyi algılama becerisi %3, tablo, grafik, diyagram çizme ve yorumlama %3, gözlem %2, konum analizi %1 şeklindedir.

2018 yılı 5. sınıf düzeyinde “görsel, bilgi, etkinlik, haber, değerlendirme” temaları toplamına ders kitaplarında sırasıyla en fazla yer verilen beceriler; değişim ve sürekliliği algılama becerisi %43, kanıt kullanma becerisi %22, çevre okuryazarlığı %12, mekânı algılama becerisi %12, harita okuryazarlığı becerisi %5, zaman ve kronolojiyi algılama becerisi %3, gözlem %2, tablo, grafik, diyagram çizme ve yorumlama %1, konum analizi %0 şeklindedir.

2005 yılı 6. sınıf düzeyinde “görsel, bilgi, etkinlik, haber, değerlendirme” temaları toplamına ders kitaplarında sırasıyla en fazla yer verilen beceriler; kanıt kullanma becerisi %26, değişim ve sürekliliği algılama becerisi %25, çevre okuryazarlığı %16, harita okuryazarlığı becerisi %9, mekânı algılama becerisi %6, gözlem %6, tablo, grafik, diyagram çizme ve yorumlama %5, zaman ve kronolojiyi algılama becerisi %4, konum analizi %3 şeklindedir.

2018 yılı 6. sınıf düzeyinde “görsel, bilgi, etkinlik, haber, değerlendirme” temaları toplamına ders kitaplarında sırasıyla en fazla yer verilen beceriler; zaman ve kronolojiyi algılama becerisi %20, kanıt kullanma becerisi %13, çevre okuryazarlığı %12, değişim ve sürekliliği algılama becerisi %11, harita okuryazarlığı becerisi %10, mekânı algılama becerisi %6, tablo, grafik, diyagram çizme ve yorumlama %5, konum analizi %3, gözlem %0 şeklindedir.

2005 yılı 7. sınıf düzeyinde “görsel, bilgi, etkinlik, haber, değerlendirme” temaları toplamına ders kitaplarında sırasıyla en fazla yer verilen beceriler; kanıt kullanma becerisi %30, mekânı algılama becerisi %15, çevre okuryazarlığı %13, zaman ve kronolojiyi algılama becerisi %9, harita okuryazarlığı becerisi %5, gözlem %3, tablo, grafik, diyagram çizme ve yorumlama %3, konum analizi %0 şeklindedir.

2018 yılı 7. sınıf düzeyinde “görsel, bilgi, etkinlik, haber, değerlendirme” temaları toplamına ders kitaplarında sırasıyla en fazla yer verilen beceriler; değişim ve sürekliliği algılama becerisi %36, tablo, grafik, diyagram çizme ve yorumlama %16, kanıt kullanma becerisi %14, çevre okuryazarlığı %14, zaman ve kronolojiyi algılama becerisi %10, mekânı algılama becerisi %7, harita okuryazarlığı becerisi %2, konum analizi %1, gözlem %0 şeklindedir.

Becerilerin ders kitaplarına yansımaları genel olarak değerlendirildiğinde 2005 ve 2018 yılı tüm sınıf düzeylerinde en fazla değişim ve sürekliliği algılama, kanıt kullanma, çevre okuryazarlığı ve mekânı algılama becerilerine yer verildiği; en az ise konum analizi, gözlem ve tablo, grafik, diyagram çizme ve yorumlama becerilerine yer verildiği tespit edilmiştir. Bu açıdan bakıldığında her iki yılın ders kitaplarında programlarda meydana gelen güncellemelere rağmen aynı becerilere ağırlık verilerek ders kitaplarının hazırlandığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte 2005 ve 2018 yılı öğretim programlarına göre hazırlanmış 4, 5, 6 ve 7.sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında yer verilen coğrafya disiplini ile ilişkili becerilerin dengeli bir şekilde dağılım göstermediği tespit edilmiştir.

Aydemir (2017) tarafından yapılan çalışmada, ders kitaplarında becerilere gelişigüzel yer verildiği ve bu nedenle incelenen ders kitaplarının yer verilen becerilerin tamamını kazandıracak nitelikte olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç yapılan çalışma ile tutarlılık göstermektedir. Bu bağlamda bakıldığında bazı becerilere çok fazla yer verilmiş bazı becerilere ise az ya da hiç yer verilmediği tespit edilmiştir. Bu durum sosyal bilgiler ders kitapları için olumsuz bir durum olup öğrencilerin gelişim dönemi ihtiyaçları dikkate alınarak ders kitaplarının nitelikli bir yapıya kavuşturulması bir zorunluluk göstermektedir.

Öneriler

Bu araştırmanın bulguları ışığında aşağıda belirtilen öneriler sunulabilir.

- Programda yer verilen coğrafya disiplini ile ilişkili becerilerin yeniden gözden geçirilip eksik ve yetersiz bir şekilde aktarılan ve öğrencilerin öğrenme sürecinde etkili olduğu düşünülen gözlem, konum analizi, tablo, grafik, diyagram çizme ve yorumlama becerilerine sosyal bilgiler ders kitaplarında daha çok yer verilebilir.
- Sosyal bilgiler ders kitaplarında az yer verilen ve sınıf düzeylerine dengeli bir dağılımın yapılmadığı harita okuryazarlığı, mekân algılama, zaman ve kronolojiyi algılama becerileri tekrardan gözden geçirilerek düzenlenebilir.
- Becerilerin dağılımı öğretim programı ve ders kitaplarında tüm sınıf düzeylerinde standart bir kriter dahilinde yapılarak bu becerilerin nasıl geliştirilebileceğine yönelik açıklamalar yer alabilir. Bununla birlikte ders kitaplarında görsel, bilgi, etkinlik, haber ve değerlendirme tema boyutlarında becerilerin kendi içerisinde dağılımı eşit olacak şekilde yapılabilir.
- Ders kitaplarında bulunan beceriler öğrenme alanlarına dengeli bir şekilde dağıtılarak belirli bir standarda uyulabilir.
- Sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer verilen kazanım ve beceriler kısmının daha detaylı bir şekilde ele alınıp içeriğinin zenginleştirilerek bu kazanım ve becerilerin öğrencilere nasıl kazandırılacağına ilişkin açıklamalar yer alabilir.
- Ele alınan çalışmaya programın değer ve kavram öğeleri de eklenerek coğrafya disiplininin tüm boyutlarıyla ele alınması önerilebilir.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Bu araştırmada her iki yazarın katkısı aynı orandadır.

Çatışma Beyanı

Yazarlar uyumlu bir çalışma göstermiş olup herhangi çatışma söz konusu değildir.

KAYNAKÇA

- Akbulut, G. (2004). Coğrafya öğretimi ve yaratıcı düşünce. Çukurova Üniversitesi *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28(2), 216-222.
- Akdağ, H. (2014). Sosyal bilgilerin tanımı, amacı, önemi ve Türkiye'deki önemi. R. Turan, A. M. Sünbül, H. Akdağ, (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar-I* (s. 2-23). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Aktaş, S. (2010). *İlköğretim II. kademe sosyal bilgiler derslerinde coğrafya konularının öğretimi: sorunlar ve çözüm önerileri* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Altay, N. (2020). Ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarının beceriler açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (41), 276-297.

- Aydemir, M. (2017). Ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarının ortaokul sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan beceriler açısından incelenmesi. *International Journal of Contemporary Educational Studies*, 3(2), 2548-9373.
- Aydemir, M. ve Adamaz, K. (2017). Ortaokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programındaki Kazanım ve Etkinliklerin Ortak ve Derse Özgü Beceriler Açısından İncelenmesi. *International Journal of Field Education*, 3(2), 37-59.
- Çelikkaya, T. ve Boyraz, F. (2018). Kanıt temelli öğretimin 2005 sosyal bilgiler öğretim programındaki öğretmen kılavuz kitaplarına yansımaları. *Kastamonu Education Journal*, 26(4), 1227-1236.
- Çelikkaya, T. ve Kürümlüoğlu, M. (2017). 2005 sosyal bilgiler öğretim programında kazandırılması hedeflenen alan becerilerine kitaplarda yer verilme durumu. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14 (40), 141-158.
- Çelikkaya, T. ve Kürümlüoğlu, M. (2019). 4. ve 5. sınıf yeni sosyal bilgiler programında kazandırılması hedeflenen ortak becerilere ilişkin kazanımların içeriğe yansımaları. *Uluslararası Ders Kitapları ve Eğitim Materyalleri Dergisi*, 2 (2), 166-186.
- Çepni, S. (2012). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş* (6. Baskı). Celepler Matbaa.
- Demir, Y. (2022). Sosyal bilgiler ders kitaplarının çevre okuryazarlığı açısından incelenmesi. *The Journal Of Turkish Educational Sciences*, 20(3), 1094- 1122.
- Hayta, A. (2022). *Ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarındaki etkinliklerin sosyal bilgiler öğretim programındaki beceriler bağlamında incelenmesi* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Karatekin, K. ve Sönmez, Ö. M. (2016). Sosyal bilgiler öğretiminde neden coğrafya?. D. Dilek, (Ed.), *Sosyal bilgiler eğitimi* (s.151-178). Pegem Akademi Yayıncılık.
- MEB, (2005). *4,5,6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programı*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB, (2013). *5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB, (2013). *6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB, (2014). *4. sınıf sosyal bilgiler öğretmen kılavuz kitabı*. Tuna Yayıncılık.
- MEB, (2015). *7. sınıf sosyal bilgiler öğretmen kılavuz kitabı*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB, (2018). *4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB, (2019). *6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB, (2019). *7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB, (2020). *5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Memişoğlu, H. ve Öner, G. (2013). Sosyal bilgiler dersinde öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre coğrafya konularının öğretimi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 347-366.

- Oruç, Ş. ve Liman, E. (2012). Sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan harita ve şekiller üzerine bir değerlendirme. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(1), 145-159.
- Öztürk, C., Keskin Coşkun, S. ve Otluoğlu, R. (2014). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller* (6. Baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Öztürk, T. ve Zayimoğlu Öztürk, F. (2016). Sosyal bilgiler öğretim programının çevre eğitimi açısından analizi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 0(24), 1533-1550.
- Pala, Ş. M. (2022). Okuryazarlık becerilerinin sosyal bilgiler dersi öğretim programlarında incelenmesi. *e- Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, (9), 659-678.
- Şahin, İ. (2017). *Ortaokul sosyal bilgiler programında yer alan coğrafya konularının programın genel amaçlarını karşılama düzeyleri* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- TDK (2023). *Türkçe sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 06.07.2023 tarihinde edinilmiştir.
- Turan, İ. (2002). Lise coğrafya derslerinde kavram ve terim öğretimi ile ilgili sorunlar. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 67-84.
- Turan, S. (2019). 2018 Sosyal bilgiler öğretim programının disiplinler arası yapısının incelenmesi. *Sosyal Bilgilerde Yenilikçi Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 166-190.
- Ünlü, M. (2011). Coğrafya derslerinde coğrafi becerilerin gerçekleşme düzeyi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(4), 2155-2172.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. Baskı). Seçkin Yayıncılık.